

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A

S.o.u.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943: 33
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
RÖRANDE

REGLERING AV LÖNER OCH
TJÄNSTEFÖRHÅLLANDEN M. M. FÖR
LÄRARPERSONAL VID STATS-
UNDERSTÖDDA SINNES-
SLÖSKOLOR

AVGIVET

den 19 juli 1943

S T O C K H O L M

1 9 4 3

Statens offentliga utredningar 1943

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstärkande av den allmänna våghållningen på landet m. m. Beckman. 321 s. K.
2. Flyttingsersättningssakkunniga. Betänkande med förslag till förordningar angående ersättning för flyttingskostnad. Marcus. 156 s. Fi.
3. 1941 års familjebeskattnings-sakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. Marcus. 170 s. Fi.
4. Utredning rörande skogsnäringens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vägar och järnvägar. Idun. 260 s. Jo.
5. Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. Norstedt. 40 s. S.
6. Utredning och förslag angående pappersformaten inom statsförvaltningen. Beckman. 116 s. H.
7. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. Av U. Hjärne. Idun. 66 s. E.
8. Betänkande angående levnadskostnadsindex. Norstedt. 147 s. Fi.
9. Utredning och förslag angående statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. Beckman. 99 s. S.
10. 1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folkdandepolikliniker. Beckman. 80 s. K.
11. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 4. Förslag till åtgärder för textil-forskningens ordnande. Heggström. 82 s. H.
12. Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stödjande av den privata motorlösa flygningens och modellflygningens utveckling. Beckman. 77 s. Fö.
13. Besparingsberedningens slututlåtande. Marcus. 158 s. Fi.
14. Betänkande angående åtgärder mot spekulering i vattenkraft. Norstedt. 79 s. Ju.
15. Utredning och förslag angående statsbidrag till social hemhjälpverksamhet. Beckman. 87 s. S.
16. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 5. Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. Heggström. 79 s. H.
17. Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avlagd examen samt
18. militärtjänstgöringens inverkan på universitetets och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. Norstedt. 145 s. S.
19. Utredning och förslag angående planmässigt sparande för familjebildning och statens bosättningslän. Beckman. 68 s. S.
20. 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 2. Den psykologiska forskningens nuvarande ståndpunkt i fråga om den psykiska utvecklingen hos barn och ungdom m. m. Idun. 81 s. E.
21. Betänkande med förslag angående omorganisation av rättsmedicinalväsendet i riket. Beckman. 182 s. S.
22. Betänkande med förslag till reglering av det militära arvodesväsendet. Beckman. 165 s. Fi.
23. Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 6. Förslag till åtgärder för den geotekniska forskningens ordnande. Heggström. 65 s. H.
24. Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. Norstedt. 170 s. Fi.
25. Betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m. m. Norstedt. 77 s. Ju.
26. Statsmakterna och folkushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdde krisen. Del 3. Tiden juli 1941—juni 1942. Idun. 528 s. Fo.
27. Ladugårdsbyggnads-sakkunniga. Meddelande nr 1. Djurstallars planering, värmeushållning och ventilation. Rydahl. 153 s. Jo.
28. Betänkande med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. Beckman. 406 s. S.
29. Betänkande med förslag angående den statliga statistikens organisation m. m. Marcus. 146 s. Fi.
30. Betänkande rörande sinnesslövärdens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn. Norstedt. 161 s. S.
31. Stadsplaneutredningen 1942. 2. Förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan. Norstedt. 77 s. Ju.
32. Utredning med förslag angående reglering av den territoriella församlingsindelningen i Göteborg. Av E. Schalling. Heggström. 118 s. 2 kartor. E.
33. Betänkande med förslag till hamnförordning. Norstedt. 103 s. H.
34. Betänkande rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesskolor. Norstedt. 72 s. S.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1943: 33
SOCIALDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE
RÖRANDE

REGLERING AV LÖNER OCH
TJÄNSTEFÖRHÅLLANDEN M. M. FÖR
LÄRARPERSONAL VID STATS-
UNDERSTÖDDA SINNES-
SLÖSKOLOR

AVGIVET

den 19 juli 1943

STOCKHOLM 1943
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
433225

STATENS ÖFVERHÖRNINGEN 1943
SÖRSTADEN 1943

REGERINGEN

HÖRNINGEN

REGERINGEN AV RÖNER OCH

TJÄNSTFÖRHÅLLANDEN M.M. FÖR

LÄRARPERSOONAL VID STAT-

UNDERSTÖDDA SÄKES-

SKOLOR

den 16 maj 1943

STATENS ÖFVERHÖRNINGEN 1943
SÖRSTADEN 1943

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till Konungen	5
I. Inledning	7
II. Statens övertagande av läraravlöningarna vid skolor av olika slag	9
III. Nuvarande avlöningsförhållanden för lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa	12
IV. Allmänna synpunkter beträffande statens övertagande av sinnesslölärarnas avlöning	18
1. Enhetlighet i lönehänseende vid sinnesslöskolorna.	18
2. Allmänna föreskrifter rörande lärarnas ställning och skolornas verksamhet.	19
3. Lärares behörighetsvillkor, tjänstgöringsskyldighet och lönegradsplacering.	20
4. Statsbidrag till lärarlönerna.	23
5. Allmän tjänste- och familjepensionsreglering.	24
V. Föreståndares avlöning	25
1. Nuvarande förhållanden.	25
2. Jämförelse med överlärare inom folkskoleväsendet.	27
VI. Förslag till författningar	32
1. Avlöningsreglemente för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa	32
2. Kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa	40
3. Kungörelse angående statsbidrag till avlöning av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa	41
4. Kungörelse angående reglering av tjänste- och familjepensioner för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa	44
5. Kungörelse angående avlöning av föreståndare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa samt statsbidrag till sådan avlöning	45
6. Reglemente för undervisningen vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa	46
7. Instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen	53
VII. Specialmotivering och anmärkningar till framlagda författningsförslag	56
VIII. Kostnadsberäkningar	68
IX. Hemställan	70
Bilaga	71

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

564	Skivvite till Konungen
5	I. Inledning
7	II. Skolans öfverhållande av läroverhållningen vid skolan av olika slag
9	III. Nödvändiga avhållningsförfärdigheter för lärare vid skoleverksamhetens skolor för skolan
12	14. Allmänna synpunkter beträffande skolan öfverhållningen av skoleverksamhetens avhållning
18	1. Fördelningen i förhållande till skoleverksamhetens
18	2. Allmänna föreskrifter rörande skoleverksamhetens ställning och skoleverksamhetens
19	3. Lärarens befogenheter, tjänstgöringsförfärdigheter och följande
20	4. Skoleverksamhetens tillstånd
22	5. Allmänna tjänster och följande
24	VI. Förskoleverksamhetens avhållning
25	1. Nödvändiga förfärdigheter
25	2. Lärarens med förskoleverksamhetens
27	VII. Förskoleverksamhetens
32	1. Avhållningsförfärdigheter för lärare vid skoleverksamhetens skolor för skoleverksamhetens
32	2. Konungens med tilläggsförfärdigheter till avhållningsförfärdigheter för lärare vid
36	skolor för skoleverksamhetens
36	3. Konungens angående skoleverksamhetens till avhållning av lärare vid skoleverksamhetens
41	skolor för skoleverksamhetens
41	4. Konungens angående skoleverksamhetens till avhållning av lärare och följande
44	skoleverksamhetens skolor för skoleverksamhetens
44	5. Konungens angående avhållning av skoleverksamhetens vid skoleverksamhetens skolor för
45	skoleverksamhetens samt skoleverksamhetens till avhållning
46	6. Konungens angående avhållning av skoleverksamhetens skolor för skoleverksamhetens
46	7. Instruktion för inspektionen för skoleverksamhetens
53	VIII. Skoleverksamhetens och skoleverksamhetens till skoleverksamhetens
56	IX. Konungens
62	IX. Konungens
70	IX. Konungens
71	Bilagor

Till KONUNGEN.

Jämlikt nådigt uppdrag den 30 oktober 1941 ha undertecknade Petrén och Annell med underdånig skrivelse den 21 april 1943 till Eders Kungl. Maj:t överlämnat betänkande rörande sinnesslövärdens organisation med hänsyn

till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn.

Med hänvisning till vad i nämnda underdåniga skrivelse anfördes rörande den 26 november 1941 given anbefallning att vid fullgörandet av ovannämnda uppdrag taga i övervägande frågan om statens övertagande av avlöningen till föreståndare och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallande-sjuka samt de av denna anledning fattade nådiga besluten den 30 april och den 28 augusti 1942 att för sistnämnda utredning förordna undertecknad Jungner som expert och undertecknad Björkman som särskild sakkunnig få de sakkunniga härmed i underdånighet överlämna betänkande och förslag rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolor, innehållande förslag till följande författningar:

Avlöningsreglemente för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Kungörelse angående statsbidrag till avlöning av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Kungörelse angående reglering av tjänste- och familjepensioner för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Kungörelse angående avlöning av föreståndare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa samt statsbidrag till sådan avlöning.

Reglemente för undervisningen vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen.

Stockholm den 19 juli 1943.

Underdånigst

ALFRED PETRÉN.

ANNA-LISA ANNELL.

GOTTFRID BJÖRKMAN.

RAGNHILD JUNGNER.

I. Inledning.

Frågan om reglering av lönerna för lärarpersonalen vid skolorna för sinnesslöa barn började redan för 35 år sedan att diskuteras. Denna fråga avhandlades sålunda vid det fjärde allmänna svenska mötet för vården om de sinnesslöa, vilket år 1908 hölls i Jönköping. Därvid uttalades som ett önskemål, att denna lönefråga ordnades på liknande sätt som vid övriga undervisningsanstalter såsom allmänna läroverk, folkskolor m. fl. I diskussionen höjdes också kravet på att lärarlönerna, som voro mycket olika vid de olika sinnesslöskolorna, bleve lika vid dem alla. Därpå kom frågan åter upp vid det sjätte allmänna svenska sinnesslövårdsmötet, vilket år 1915 hölls i Stockholm, därvid en lönereglering vid alla sinnesslöskolorna påyrkades. Vid det åttonde allmänna svenska sinnesslövårdsmötet, som hölls i Sundsvall år 1920, avhandlades åter sinnesslölärares lönefråga, därvid särskilt betonades önskvärdheten av större likformighet i löneförhållandena vid sinnesslöskolorna.

Något beslut i frågan blev emellertid ej fattat förrän vid tolfte allmänna sinnesslövårdsmötet, som hölls i Bollnäs år 1938. Sedan detta möte uttalat sig för en lönereglering i nära anslutning till folkskolornas nyligen genomförda lönesystem med inräknande av samtliga löneförmåner i den kontanta lönen, vilken borde ställas på en nivå mitt emellan avlöningarna för folkskolans och småskolans lärare, samt för statens övertagande av sinnesslölärares avlöning, beslöt mötet uppdraga åt styrelsen för Allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka att verkställa utredning och i övrigt företaga de åtgärder i frågan, som den ansåge lämpliga.

Efter att ha inhämtat yttrande från samtliga styrelser för sinnesslöskolor ingick nämnda förenings styrelse med underdånig skrivelse den 29 juli 1939 till Kungl. Maj:t, däri hemställdes, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att staten helt övertog avlöningen av föreståndare och lärare vid sinnesslö- och epileptikerskolor, som innehavas av landsting eller städer, som ej delta i landsting, samt föreningar eller stiftelser.

Den 26 november 1941 överlämnades detta ärende till sinnesslövårdssakkunniga för att tagas i övervägande i samband med den åt dem uppdragna utredningen rörande förutsättningarna för beredande av skolundervisning åt vissa sinnesslöa barn m. m.

Frågan om statens övertagande av lönerna för föreståndare och lärare vid de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna i landet har icke någon gång varit förelagd riksdagen eller över huvud taget förut varit föremål för närmare utredning.

Av skäl, som redan berörts i det förut avgivna betänkandet om sinnesslövårdens organisation och som komma att närmare utvecklas i det följande, ha de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att avlönandet av lärarna vid de skolor, om vilka här är fråga — oavsett om obligatorisk skolplikt för bildbara sinnesslöa barn blir genomförd eller ej — bör övertagas av staten.

Ett övertagande från statens sida av samtliga kostnader för avlöning åt lärarpersonalen vid sinnesslöskolorna bör emellertid medföra vissa konsekvenser. Sålunda torde det svårligen låta sig göra att vid uppgörande av förslag till nya lönebestämmelser för en grupp befattningshavare bortse ifrån vad som nu betraktas som ett bihang till varje lönereglering, nämligen befattningshavarnas och deras efterlevandes pensioner. Hittills ha ytterligt summariska bestämmelser angående sinnesslöskolornas anordning och verksamhet varit fastställda. Det måste emellertid betraktas som självklart, att för skolor, där undervisningen bekostas av statsmedel, införas mera detaljerade föreskrifter angående deras ändamål, anordning och verksamhet, ledning och tillsyn, behörighetsvillkor för lärarna, dessas ställning och åligganden, tillsättning och entledigande m. m. Verksamheten vid dessa anstalter är underställd medicinalstyrelsen och beträffande undervisningen jämväl skolöverstyrelsen, som jämlikt § 9 i dess instruktion har att utöva tillsyn »antingen omedelbart eller genom vederbörande inspektör». För denna inspektör finnes en av folkskolöverstyrelsen den 10 oktober 1915 fastställd instruktion, vars summariska avfattning icke kan anses vara tillfyllest, därest staten övertager läraravlönningarna, enär detta måste få till följd flera nya uppgifter för inspektören. En allmän undervisningsplan att tillämpas i dessa skolor är även behövlig.

Vad sinnesslöskolornas föreståndare angår torde även de i sin egenskap av lärare böra bli delaktiga i en statlig reglering av lärarlönerna. Därjämte bör bidrag av statsmedel utgå till det särskilda arvode, som utöver lärarlönen tillkommer dem i egenskap av föreståndare.

Med hänsyn till ovanstående ha de sakkunniga vid fullgörandet av sitt uppdrag funnit sig föranledda att framlägga förslag till icke endast avlöningsreglemente med därtill hörande kompletteringsbestämmelser beträffande statsbidrag m. m. utan även till tjänste- och familjepensionsbestämmelser, ävensom till reglemente för undervisningen vid sinnesslöskolorna samt till ny instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen. Vad undervisningsplan angår, ha de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att utarbetandet av förslag till sådan är en fråga för sig, som dock snarast bör bringas till sin lösning.

II. Statens övertagande av läraravlöningarna vid skolor av olika slag.

Sedan genom Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående folkundervisningen i riket den 18 juni 1842 den svenska *folkskolan* fått sin tillvaro lagligen befäst och därvid bestämts, att varje kommun skulle vara skyldig att svara för kostnaderna, dröjde det endast få år, innan staten fann sig böra lätta på den ekonomiska börda, som därigenom blivit lagd på kommunerna, och låta bidrag av statsmedel utgå till lärarnas avlöning. Detta bidrag, som från början var relativt blygsamt, har sedermera genom upprepade riksdagsbeslut undan för undan höjts, ända till dess det efter beslut av 1935 års riksdag utgår med hela den kontanta delen av läraravlöningarna. På skoldistriktens lott kommer numera endast att tillhandahålla lärare tjänstebostad med därtill hörande bränsle, dock även detta med viss hjälp av staten.

Samtidigt har staten påtagit sig en betydande del av de övriga kostnader, som äro förbundna med folkskoleväsendets upprätthållande, och vilka med ett sammanfattande ord skulle kunna kallas driftkostnader. Sålunda utgår statsbidrag till skolbyggnader och deras underhåll, till inventarier och undervisningsmateriel, till distriktens kostnader för tjänstebostäder åt lärare, till skolskjutsar och inackordering av skolbarn, till arvoden åt överlärare m. m. Ehuru folkskolorna i vårt land alltjämt räknas som kommunala inrättningar och därför närmast sortera under kommunala myndigheter, ingå de alltså dock, utan att vara i full mening förstatligade, som delar i en vittomfattande statlig institution.

Än längre har utvecklingen i detta hänseende fortskridit i fråga om särskilda anstalter för vissa barn, som av skilda orsaker icke lämpligen kunna undervisas i den vanliga folkskolan. Sålunda har staten iklätt sig samtliga kostnader för upprätthållandet av *nomadskolor*, där lapparnas barn erhålla för dem särskilt lämpad undervisning, och på motsvarande sätt är ordnat även för ett flertal kategorier barn, som på grund av fysiska eller psykiska abnormiteter icke kunna tillgodogöra sig folkskolans undervisning.

Till dem höra de *dövstumma*, för vilka särskild undervisning år 1889 blev obligatorisk. Anordnandet av denna undervisning skulle påvila vederbörande landsting samt städer, som ej deltaga i landsting, och det skulle tillkomma de sju dövstumskoldistrikt, i vilka landet indelades, att bestrida utgifterna för undervisningen, lärarnas avlöning, lärjungarnas underhåll samt anskaffandet av lokaler, undervisningsmateriel m. m. Staten skulle dock lämna ett visst

årligt bidrag för varje i dövstumskola intaget barn, varjämte vederbörande målsman eller, i förekommande fall, fattigvårdssamhälle hade att med viss årlig avgift bidraga till barnets kosthåll. Sedan denna anordning ägt bestånd under i det närmaste femtio år, beslöt riksdagen år 1938, att dövstumskolorna skulle helt förstatlignas. Landstingen befriades från sitt befattningstagande med dessa anstalter, riket indelades i fyra dövstumskoldistrikt med skolor, vilkas underhåll och kontroll helt övertogs av staten, och lärarpersonalens avlöningsförmåner reglerades statligt genom avlöningsreglementet för tjänstemän vid den civila statsförvaltningen. Bland dessa skolor, vilkas lärare sålunda avlönas av staten, finnes sedan år 1942 en vårdanstalt för *dövstumma med komplicerat lyte*, vilka till huvudsaklig del utgöras av sinnesslöa.

Under många år hade de *blinda* barnens undervisning ombesörjts genom på enskild eller kommunal väg vidtagna anordningar, då år 1896 en lag utfärdades, enligt vilken blindundervisningen, som nu blev obligatorisk, skulle omhändervardas av staten. Kostnader för lokaler och lärarlöner m. m. bestredos av statsmedel, men för varje i skolan intagen lärjunge skulle en viss avgift erläggas av vederbörande landsting, som dock ägde att av målsmannen eller kommunens fattigvård uttaga ett bidrag, vars storlek landstinget självt ägde bestämma. Detta gällde även den år 1921 i Lund av staten inrättade anstalten för *blinda med komplicerat lyte*, bland vilka de flesta äro sinnesslöa. Vid 1938 års riksdag beslöts emellertid, att inga avgifter vidare skulle utgå, och att staten skulle ikläda sig samtliga kostnader för de blindas undervisning. Därmed var även blindundervisningen helt förstatlignad.

Beträffande de sinnesslöa i övrigt, som utgöra den ojämförligt största delen av sådana barn, som på grund av abnormitet icke kunna undervisas i folkskolan, har staten eljest endast för vissa grupper övertagit samtliga kostnader för att bereda dem särskild undervisning. Så har skett i fråga om de *vanartade sinnesslöa*, för vilka anstalter finnas upprättade i Salbohed för gossar sedan år 1922 och i Vänersborg för flickor sedan år 1924. Dessa anstalter äro nämligen statliga anstalter, vilket också sedan år 1939 är fallet beträffande anstalten för *fallandesjuka*, Vilhelmsro, där även sinnesslöa omhändertas.

I den underdåniga framställning den 29 juli 1939, däri styrelsen för Allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka hemställde, att staten måtte övertaga avlöningen av föreståndare och lärare vid sinnesslö- och epileptikerskolor i landet, erinrades om att liknande förmån åtnjutes av andra statsunderstödda anstalter, där särskild undervisning meddelas åt sådana barn, som av olika anledningar icke kunna delta i den allmänna folkskolan. Därom yttrades följande:

Sedan många år tillbaka har avlöning med statsmedel utgått till lärare, anställda vid vissa statsunderstödda anstalter, i vilka barn i skolåldern äro intagna. Sålunda beslöt 1919 års riksdag i anledning av en Kungl. proposition (nr 144), att sjukvårdsanstalt, till vars verksamhet anslag av statsmedel utginge, efter särskild prövning av Kungl. Maj:t kunde tillerkännas rätt att erhålla bidrag till avlöning av lärare, som vore anställd för meddelande av undervisning åt vid anstalten intagna barn i skol-

åldern, att utgå huvudsakligen efter samma grunder och i samma ordning som till avlönande av lärare vid egentliga folkskolor och småskolor, och beviljades i samband härmed anslag för statsbidrags utgående till avlöning av lärare för vid *vanförestalter* och *kustsanatorier* intagna barn i skolåldern. Från och med år 1920 har sålunda statsbidrag till detta speciella ändamål å åttonde huvudtiteln utgått till dessa två slag av anstalter vid sidan av det till sådana anstalter å femte huvudtiteln utgående statsbidraget till driftkostnaderna. Samma förmån har från och med ingången av budgetåret 1927—1928 tillkommit *tuberkulossjukhus*, å vilka barn i skolåldern vårdas. Rätten till statsbidrag för avlöning av lärarpersonalen i enlighet med de för statsbidrag för avlöning av folkskollärare och småskollärare stadgade grunderna erhöles vidare genom beslut vid 1930 års riksdag i enlighet med hemställan av Kungl. Maj:t såväl *dispensärbarnhem*, som äro anordnade och förvaldade av statsunderstödd dispensär, som ock *barnhem för nervösa och psykopatiska barn* — bådaddera då tillhörande sådan kategori av barnanstalter, som icke hade statsbidrag till driftkostnaderna. Härutinnan har emellertid sedermera ändring skett beträffande psykopathemmen, i det att 1937 års riksdag i anledning av hemställan av Kungl. Maj:t beviljade anslag för utgående av statsbidrag å femte huvudtiteln efter närmare angivna grunder till dessa anstalters driftkostnader. Från och med ingången av budgetåret 1937—1938 ha sålunda psykopathemmen — liksom skolhemmen för vanföra barn samt kustsanatorier och tuberkulossjukhus, som vårda barn — haft både statsbidrag till driftkostnaderna och dessutom särskilt statsbidrag till lärarpersonalens avlöning. Från och med ingången av år 1935, från vilken tid staten övertagit hela avlöningen av folkskollärare och småskollärare, har för övrigt *hela* avlöningen jämväl till lärarna vid vanförestalter, kustsanatorier, tuberkulossjukhus, dispensärhem och psykopathem bestritts av statsmedel.

Utvecklingen har sålunda i realiteten lett därhän, att staten numera bekostar allmänt grundläggande, på olika sätt avpassad undervisning åt varje svenskt barn, som överhuvudtaget äger någon möjlighet att mottaga och tillgodogöra sig densamma — dock med ett icke oväsentligt undantag: bildbara sinnesslöa, för såvitt de icke äro blinda, dövstumma eller vanartade.

Detta förhållande har emellertid sin förklaring däri, att landstingen, som i vårt land är det egentliga sjukvårdande förvaltningsorganet, redan i slutet av 1870-talet började att intressera sig för omhändertagandet av bildbara sinnesslöa barn. Från år 1916 har sålunda varje landstingsområde haft tillgång på skola för bildbara sinnesslöa. Då dessa skolor emellertid icke kunnat mottaga sådana sinnesslöa barn, som äro blinda, dövstumma eller vanartade, har staten sedan — som nämnts — anordnat skolor för sådana sinnesslöa.

III. Nuvarande avlöningsförhållanden för lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa.

Skolor för sinnesslöa barn upprätthållas, med vissa undantag, som berörts i föregående kapitel, alltsedan de under senare delen av 1800-talet började grundas, för närvarande utan annan kostnad för statsverket än att deras huvudmän — landsting och städer, som ej deltaga i landsting, samt föreningar och stiftelser — av staten understödjas i sin verksamhet genom statsbidrag till driftkostnader, som utgår med särskilda belopp för varje i anstalt intaget barn. Enär detta understöd icke är i något avseende förbundet med läraravlönningarna, tillkommer det vederbörande styrelse att var för sin anstalt bestämma ifrågavarande löneförmåner och den tjänstgöring, för vilken de skola utgöra ersättning.

För beredande av pensionsrätt åt lärarpersonalen ha styrelserna i regel beslutat om sådan reglering av tjänsterna, som angives i § 5 reglementet för statens pensionsanstalt. Dessa regleringar ha visserligen, jämlikt Kungl. Maj:ts förordnande, underställts skolöverstyrelsen för godkännande, men då överstyrelsen därvid endast haft att pröva, huruvida de löneförmåner, som vid förevarande tidpunkt av varje särskild styrelse beslutats, kunde anses skäliga som minimilöner, har någon egentlig enhetlighet i lönehänseende icke genom dessa regleringar kunnat ernås.

En naturlig följd av dessa förhållanden har blivit, att vid de olika anstalterna råder en betydande olikhet i fråga om lönernas storlek, oavsett om tjänstgöringen är längre eller kortare och utan egentlig hänsyn till den ortsgrupp, anstalten tillhör. Denna olikhet framgår av tabell 1 över tjänstgörings- och avlöningsförhållandena för lärare i kunskapsämnen vid sinnesslöskolor, vilken sammanställts på grund av uppgifter, som under förra hälften av år 1942 inhämtats från samtliga statsunderstödda skolor för sinnesslöa.¹

De skolor, som den nu föreliggande utredningen haft avseende på, äro till antalet 31. Av dessa är endast en epileptikerskola, alla de övriga äro skolor för sinnesslöa barn, som icke äro fallandesjuka.

Till denna tabell är att foga följande anmärkningar.

Antalet »läsveckor» avser, såsom framgår av beteckningen, det antal veckor, vilka utgöra det egentliga läsåret. Antalet »vaktveckor» betecknar den tid, då lärarna under barnens sommar- och julferier varit bundna vid internatskolorna

¹ I denna och följande tabeller är icke upptagen en nyligen tillkommen internatskola, Anna Geijers minne, Uppsala.

för »vakttjänstgöring», vari även ingår vissa timmars daglig undervisning i praktiska ämnen, såsom slöjd och trädgårdsskötsel, en uppgift, som externat-lärarna äro helt befriade från. Vakttjänstgöring förekommer emellertid icke endast under ferietid utan även under pågående läsår och återkommer då med vissa timmar varje, varannan, var tredje, fjärde, femte eller sjätte vecka samt dessutom vissa sön- och helgdagar med jämna mellanrum. Vid en beräkning av det *ungefärliga* antal *timmar*, som lärarna i kunskapsämnen, enligt från föreståndarna inhämtade uppgifter, under året varit upptagna av tjänstgöring med undervisning eller s. k. aktiv vakt, ha framkommit de tal, som angivas i tabellens sjätte kolumn.

Vad avlöningsförmånerna angår, ha under rubriken »tillägg av olika slag» upptagits de sammanlagda procent, varmed den egentliga lönen ökats i form av »dyrtidstillägg», »rörligt tillägg», »kristillägg» såsom kompensation med hänsyn till rådande prisförhållanden. »Övriga förmåner, beräknade i penningvärde» ha upptagits enligt de beräkningar, som lämnats i uppgifterna. Att dessa icke alltid äro gjorda efter likartade principer, torde få anses som rätt sannolikt.

Tabellen visar, att lärarnas årliga tjänstgöringstid varierar högst betydligt vid de olika skolorna. Sammanlagda antalet undervisnings- och vaktveckor utgör lägst 39 och högst 46, en skillnad alltså på icke mindre än 7 veckor. Än skarpare framträder denna skillnad, om man jämför antalen årliga tjänstgöringstimmar. Dessa antal växla mellan lägst 1 014 och högst 1 915, vilket betyder, att lärarna vid en skola för sinnesslöa kunna ha omkring 900 timmar längre årlig arbetstid än vid en annan. Jämförelsen gäller i detta fall en externat- och en internatskola, men även vid två internatskolor kan skillnaden vara anseelig och uppgå till mer än 680 timmar per år.

Som man finner, stå inte avlöningsförmånerna vid de olika skolorna i proportion till tjänstgöringstiden. För att giva en mera överskådlig bild av skilljaktigheterna i detta hänseende meddelas en tabell (tab. 2), där skolorna (här betecknade med blott numren från föregående tabell) ordnats med hänsyn till de årliga tjänstgöringstimmarnas sjunkande antal. Även angivas i tabellen för varje skola de till lärarna utgående lönebeloppen. Dessa belopp avse slutlönerna, alltså den högsta lön, varje lärare, med inräknande av värdet av eventuella naturaförmåner, kan uppnå efter ett visst antal tjänstår, vanligen 9, stundom 12 eller 15. Emedan de av dyrtidsförhållandena förorsakade »lönetilläggen» vid de olika skolorna utgå med synnerligen växlande procent, ha de, för att jämförelsen må bli så riktig som möjligt, inräknats i de belopp, som i tabellen betecknas »samtliga avlöningsförmåner per år i högsta löneklassen». Till ytterligare belysande av olikheterna har för varje skola angivits den ortsgrupp, den tillhör.

Av tabell 2 framgår bland annat, att högsta läraravlöningen i den skola, där antalet tjänstgöringstimmar är störst och uppgår till 1 915 timmar, utgör 4 596 kronor, medan motsvarande lön i skolan med den kortaste tjänstgöringstiden, 1 014 timmar (externatskola), uppgår till 5 899 kronor. Likväl tillhöra dessa båda skolor två varandra närliggande ortsgrupper F och G.

Tabell 1. Tjänstgöringsskyldighet och avlöningsförmåner för lärare i kun-

Nr	Sinnesslöskola	Tjänstgöringsskyldighet, antal			
		läs- veckor	vakt- veckor	summa veckor	tjänst- görings- timmar (undervis- ning o. vakt)
1	Stockholms läns	36	7	43	1 480
2	Uppsala läns	34	12	46	1 907
3	Södermanlands läns	35½	7½	43	1 734
4	Östergötlands läns	34	6	40	1 527
5	Smålandslänens	36½	5	41½	1 518
6	Blekinge och Gotlands läns	39	6	45	1 645
7	Kristianstads läns	34	6	40	1 487
8	Malmöhus läns	35	6	41	1 717
9	Malmö stads	33½	7⅓	41	1 915
10	Hallands läns	34½	5½	40	1 496
11	Göteborgs och Bohus läns samt Göte- borgs stads	38	4	42	1 298
12	Älvsborgs och Skaraborgs läns	35	4	39	1 228
13	Värmlands läns	34	7	41	1 287
14	Örebro läns	35	6	41	1 293
15	Västmanlands läns	33½	10½	44	1 573
16	Kopparbergs läns	35	8	43	1 868
17	Gävleborgs läns	35	6	41	1 543
18	Västernorrlands läns	35½	4½	40	1 501
19	Jämtlands läns	37	7	44	1 658
20	Västerbottens läns	33½	6	39½	1 544
21	Norrbottnens läns	35	5	40	1 632
22	Slagsta	36	4½	40½	1 430
23	Sävstaholm	34	7	41	1 576
24	Charlottendal	35	7	42	1 627
25	Hammarbo	35	9	44	1 800
26	Söderhaga	34	9	43	1 340
27	Margaretahemmet	33½	6½	40	1 427
28	Betaniahemmet	36	6	42	1 406
29	Stockholms stads externat	39	—	39	1 228
30	Göteborgs stads »	39	—	39	1 014
31	Norrköpings stads »	39	—	39	1 100

skapsämnen vid skolor för sinnesslösa enligt uppgifter vårterminen 1942.

Avlöningsförmåner						Anm.
Grundlön, kronor	Ålders- tillägg, kronor	Slutlön, kronor	Tillägg av olika slag, procent	Extra löne- tillägg, kronor	Övriga för- måner, beräk- nade i pen- ningvärde, kronor	
1 740	3 à 180	2 280	8·8	—	800	
1 740	3 à 180	2 280	8·8	—	1 216	
1 500	2 à 120	1 920	8·8	—	1 200	
	1 à 180					
1 560	3 à 180	2 100	8·8	—	800	
3 141	3 à 147	3 582	15	—	—	
1 500	3 à 150	1 950	28·8	—	960	
1 500	3 à 200	2 100	27	—	1 200	
2 000	3 à 256	2 768	8·8	—	1 200	
3 000	3 à 216	3 648	26	—	—	
1 740	3 à 150	2 190	8·8	—	1 150	
2 940	3 à 300	3 840	14·8	—	—	
1 764	3 à 189	2 331	8·8	—	964	
3 030	1 à 150	3 540	39·2	200*	—	* „Tillägg för längre arbetstid“.
	2 à 180					
2 952	2 à 288	3 888	14·8	—	—	
	1 à 360					
1 506	1 à 168	2 022	8·8	—	700	
	2 à 174					
1 800	3 à 180	2 340	8·8	—	850	
1 800	3 à 180	2 340	9·5	—	1 000	
3 267	3 à 153	3 726	29	—	—	Lönen reglerad som för småskollärare.
2 400	3 à 150	2 850	8·8	—	1 200	
3 900	3 à 150	4 350	14·8	—	—	
3 267	3 à 153	3 726	29	240*	—	Lönen reglerad som för småskollärare. * Kallortstillägg.
3 000	3 à 240	3 720	57	—	—	Lär. undervisa även vid Slagsta seminarium.
2 520	3 à 240	3 240	57	—	—	
2 520	3 à 240	3 240	57	—	—	
2 520	3 à 240	3 240	57	—	—	
1 800	3 à 180	2 340	—	—	700	
1 500	3 à 240	2 220	16·7	—	1 120	
1 440	4 à 190	2 200	10	—	1 800	
5 622	3 à 398	6 816	29	—	—	Lönen reglerad som för folkskollärare. En lärarinna har småskollärarlön.
3 771	3 à 177	4 302	29	350	—	Lönen reglerad som för småskollärare.
3 645	3 à 171	4 158	29	100	—	Lönen reglerad som för småskollärare.

Tabell 2. Jämförande översikt över förhållandena läsåret 1941—42 med avseende på tjänstgöringsskyldighet och avlöningsförmåner för lärare i kunskapsämnen vid sinnesslöskolor.

Nr	Tjänstgöringstimmor per år	Samtliga avlöningsförmåner per år i högsta löneklassen, kronor	Ortsgrupp	Anm.
9	1 915	4 596	F	
2	1 907	3 696	D	
16	1 868	3 396	B	
25	1 800	5 086	C	
3	1 734	3 289	C	
8	1 717	4 212	D	
19	1 658	4 300	C	
6	1 645	3 471	C	
21	1 632	5 046	C	I lönen är även inräknat kallortstillägg 240 kr.
24	1 627	5 086	C	
23	1 576	5 086	A	
15	1 573	2 900	B	
20	1 544	4 994	G	
17	1 543	3 562	D	
4	1 527	3 085	C	
5	1 518	4 119	B	
18	1 501	4 806	C	
10	1 496	3 532	A	
7	1 487	3 867	C	
1	1 480	3 280	C	
22	1 430	5 840	D	I lönen ingår ersättning för undervisning vid Slagsta seminarium.
27	1 427	3 710	B	
28	1 406	4 220	D	
26	1 340	3 040	E	
11	1 298	4 408	B	
14	1 293	4 463	B	
13	1 287	5 206	F	
29	1 228	8 792	I	
12	1 228	3 500	C	
31	1 100	5 463	F	
30	1 014	5 899	G	

Andra anmärkningsvärda motsatser äro de två internatskolor, tillhörande ortsgrupperna D och B, där tjänstgöringstiden per år utgör respektive 1 907 och 1 868 timmar mot en slutlön av respektive 3 696 och 3 396 kronor, jämförda med exempelvis de båda internat i ortsgrupperna F och D, där tjänstgöringstiderna äro 1 287 och 1 430 timmar och slutlönebeloppen respektive 5 206 och 5 840 kronor. Den högsta sammanlagda slutlön, som tillkommer lärare i någon skola, är 8 792 kronor för en tjänstgöringstid av 1 228 timmar. Det bör emellertid bemärkas, att denna skola, Stockholms externatskola, bildar ett undantag så till vida, att dess lärarinnor av Stockholms stad avlönas enligt samma grunder, som gälla för huvudstadens folkskollärarinnor, en

löneställning, som icke tillämpas vid någon annan sinnesslöskola. I hjärtaste motsats härtill stå de skolor, där lärarna icke kunna nå högre avlöning än 2 900 och 3 085 kronor, oaktat tjänstgöringstiden uppgår till respektive 1 573 och 1 527 timmar.

I det föregående ha uteslutande berörts de förhållanden, som avse lärare i kunskapsämnen. Vid skolor för sinnesslöa finnas emellertid även anställda särskilda lärare i dels kvinnlig, dels manlig slöjd. Lärarinnorna i kvinnlig slöjd äro med avseende på avlöningsförmåner i de allra flesta fall likställda med lärarinnorna i kunskapsämnen; endast vid sex skolor utgå deras löner med lägre belopp. Tjänstgöringstiden, uttryckt i timmar, är däremot i allmänhet något längre. Tjänsterna för slöjdlärarinnor äro reglerade i samma ordning som för lärarinnorna i kunskapsämnen.

Undervisning i manlig slöjd förekommer vid 24 skolor och handhaves av personer, som på samma gång inneha annan anställning, såsom vaktmästare, eldare eller trädgårdsarbetare vid anstalten eller såsom slöjlärare vid annan skola i närheten. Somliga ha genomgått någon slöjdkurs på Nääs eller anorstädes, andra ha yrkesmässigt sysslat med snickeri, men det finnes även sådana, som icke ha någon egentlig utbildning i ämnet. Befattningarna äro i ungefär halva antalet fall reglerade jämlikt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt.

Som lärare i skolorna tjänstgöra även i viss utsträckning anstaltens föreståndare, vilkas avlöningsförhållanden skola behandlas längre fram i ett särskilt kapitel.

IV. Allmänna synpunkter beträffande statens övertagande av sinnesslölärarnas avlöning.

1. Enhetlighet i lönehänseende vid sinnesslöskolorna.

Såsom i det föregående visats utgå avlöningsförmåner till lärare vid sinnesslöskolor för närvarande med synnerligen växlande belopp oberoende av den olika tjänstgöringsskyldigheten vid de skilda skolorna. Förklaringen är enkel: någon gemensam lönereglering för de här ifrågavarande lärarna finnes icke fastställd, avlöningen bestämmes av varje särskild huvudman på samma sätt som av principalen i ett enskilt affärsföretag.

Redan nu måste nämnda förhållande anses innebära en orättvisa, då det vid de olika skolorna är fråga om ett arbete av i huvudsak samma karaktär. Någon ändring i denna otillfredsställande ordning kan emellertid icke uppnås, så länge inga allmänna avlöningsbestämmelser finnas, och sådana torde ej heller kunna utfärdas, så länge lönerna icke helt eller delvis utgå av statsmedel. Att staten endast delvis skulle ikläda sig kostnaderna för lärarnas löner, synes, med hänsyn till vad redan erinrats om beträffande andra skolor, icke böra ifrågasättas. Ett fullständigt övertagande av läraravlöningarna med därav följande regleringsbestämmelser skulle råda bot på ett förhållande, som för dessa lärares vidkommande ter sig som en orättvisa och som måste betecknas som i hög grad otillfredsställande.

Som i det tidigare avgivna betänkandet framhållits och i det följande kommer att i form av särskilda reglementsbestämmelser föreslås, böra de kommunala och enskilda sinnesslöskolorna underställas statens omsorg, tillsyn och kontroll i samma utsträckning som andra skolor. Även häri kan ligga ett skäl till ökat ekonomiskt understöd från statens sida.

En av de drygaste utgiftsposterna vid dessa anstalter utgöres av lärarlönerna, till vilka något särskilt statsbidrag hittills icke utgått. Därest staten skulle helt övertaga kostnaderna för dessa löner, kan möjligen den frågan uppstå, huruvida detta kan *principiellt* försvaras. Som svar därpå torde emellertid endast behöva erinras om de kommunala mellanskolorna och flickskolorna, de högre folkskolorna samt framför allt de allmänna folkskolorna jämte de i viss mening till dem hörande, förut berörda skolorna för tuberkulösa, vanföra m. fl. Vid samtliga dessa skolor avlönas lärarna utan att vara statsanställda i huvudsak av statsmedel. Ur principiell synpunkt torde följaktligen intet kunna anföras mot att även de icke statsanställda lärarna vid skolor för sinnesslöa bliva statsavlönade.

Ej heller ur någon annan synpunkt torde finnas något skäl, varför sinnesslöundervisningen i detta avseende skall intaga en särställning. Den omständigheten, att staten genom att bekosta läraravlönningarna numera sörjer för att alla barn, såväl normala som abnorma — med undantag för de sinnesslöa — erhålla för de olika kategorierna lämpad undervisning, måste anses konsekvensenligt kräva, icke blott att sådan undervisning blir ordnad för samtliga bildbara sinnesslöa, utan även att denna undervisning bekostas på samma sätt som för övriga, alltså genom att staten övertager lärarnas avlöning.

Såsom tidigare påvisats, har man vid sinnesslöskolorna att räkna med tre lärarkategorier: lärare i kunskapsämnen, lärare i kvinnlig slöjd samt lärare i manlig slöjd. De två förstnämnda av dessa lärargrupper intaga en likartad ställning i så måtto, att deras arbete i skolan, som visserligen kan i viss mån växla med avseende på antal veckor och timmar under året, dock utgör en heltidstjänstgöring, som ej kan förenas med annan anställning. Ett statligt övertagande av lärarlönerna vid sinnesslöskolorna bör därför avse båda dessa slag av lärare.

Vad angår lärarna i manlig slöjd äro, såsom förut nämnts, dessa befattningshavare, där de förekomma, i regel anställda jämväl för annan verksamhet vid anstalten. Deras avlönande kan alltså anses ingå i anstaltens driftkostnader, till vilka statsbidrag redan utgår. Någon annan reglering av deras tjänster än den, som i flertalet fall redan blivit ordnad, synes därför, åtminstone tills vidare, icke böra påkallas.

2. Allmänna föreskrifter rörande lärarnas ställning och skolornas verksamhet.

Vid skola för sinnesslöa är det, såsom förut framhållits, vederbörande huvudman, som bestämmer lärarnas avlöningsförmåner. I den mån andra föreskrifter anses behövliga, lämnas de genom den av huvudmannen tillsatta styrelsen eller av anstaltens föreståndare. En del av dessa föreskrifter, såsom rörande lärarnas behörighetsvillkor, tillsättning och entledigande samt tjänstgöringens art och omfattning, ha visserligen i samband med tjänsternas reglering jämlikt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt blivit godkända av skolöverstyrelsen, men några allmänna bestämmelser finnas ej, alla eventuella föreskrifter äro individuella för varje särskild skola.

Därest staten övertager kostnaderna för lärarnas avlöning, inträder givetvis ett nytt läge även i fråga om skolornas allmänna ställning i förhållande till staten. I likhet med vad som är fallet beträffande andra såväl statliga som statsunderstödda skolor böra dessa anstalter då bliva skyldiga att anpassa sin verksamhet och sina förhållanden i övrigt efter av staten utfärdade och för dem samtliga gällande föreskrifter. Dessa kunde tänkas samlade i en stadga, såsom fallet är i fråga om folkskolor och fortsättningsskolor m. fl. Då det emellertid syntes lämpligare, att en stadga på detta område omfattade hela sinnesslövärdan, varom ock i det tidigare avgivna betänkandet förslag fram-

lagts, föreslås i stället, att de här ifrågavarande föreskrifterna, som uteslutande skulle avse skolorna och deras verksamhet, sammanföras i ett *reglemente för undervisningen vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa*.

Vid utarbetandet av det förslag till sådant reglemente, som ingår i detta betänkande, har osökt erbjudit sig en jämförelse med de föreskrifter, som i motsvarande hänseenden gälla för lärare vid folk- och småskolor.

I likhet med dessa lärare äro sinnesslölärarna icke heller statsanställda. Liksom de kommunala skoldistriktens närmast äro ansvariga för folkskoleväsendets behöriga upprätthållande, för anställandet vid skolorna av tillräckligt antal lärare, för den närmaste tillsynen över skolornas verksamhet m. m., måste motsvarande uppgifter beträffande skolor för sinnesslöa allt fortfarande tillkomma dem, som hittills svarat för sinnesslöundervisningens ordnande, alltså, i de olika förekommande fallen, landsting eller städer, som ej deltaga i landsting, samt föreningar eller stiftelser. Dessa korporationer och av dem utsedda styrelser för sinnesslöskolorna intaga sålunda gent emot nämnda skolor samma ställning som skoldistriktet och av dem valda folkskolestyrelser eller skolråd intaga till de olika distriktens folkskoleväsen. Beträffande de för de sinnesslöa upprättade externaten är överensstämmelsen så till vida fullständig, att i ett par fall vederbörande folkskolestyrelser även fungera som styrelser för dessa skolor.

De nya bestämmelserna rörande sinnesslölärarnas tillsättning och entledigande synas därför böra avfattas huvudsakligen efter de mönster, som i detta avseende äro gällande för lärare vid folk- och småskolor. Vid ledigkungörande och tillsättning av lärartjänst böra alltså anstaltsstyrelsens uppgifter bliva väsentligen desamma, som tillkomma folkskolestyrelse, och likaledes bör vid lärares entledigande ett med förhållandena vid folkskolan analogt förfarande tillämpas.

Till de närmare omständigheterna härvidlag återkomma de sakkunniga i den speciella motiveringen till de föreslagna reglementsbestämmelserna.

3. Lärares behörighetsvillkor, tjänstgöringsskyldighet och lönegradsplacering.

Det förslag till avlöningsreglemente för här ifrågavarande lärare, som de sakkunniga framlagt i detta betänkande, följer samma löneplan, som gäller för statens civila befattningshavare. Då det gällt att föreslå lärarnas placering i denna löneplan, ha följande synpunkter gjort sig gällande.

För *behörighet* att anställas som lärare i kunskapsämnen vid skola för sinnesslöa fordras i allmänhet redan nu och skulle enligt här bifogade förslag till reglemente för statsunderstödda skolor för sinnesslöa bliva föreskrivet, att vederbörande avlagt examen vid seminarium för utbildande av lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa barn. Som alternativt behörighetsvillkor föreslås visserligen »att på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt hava styrkt sin kompetens i dylika skolor», men det är tydligt, att detta medgivande endast skulle avse vissa undantagsfall. För närvarande finnes i riket endast ett seminarium

med ovannämnda uppgift, nämligen Slagsta seminarium, med statsunderstöd upprätthållet av Föreningen för sinnesslöa barns vård. Kursen vid detta seminarium är tvåårig, och för att antagas till elev vid seminariet fordras, enligt det för seminariet gällande reglementet, att hava med goda betyg genomgått högre flickskola eller högre goss- och samskola eller att hava avlagt väl vitsordad småskolläraryrkinneexamen eller realexamen. I praktiken har det emellertid under senare år blivit så, att flertalet inträdessökande avlagt studentexamen.

Den årliga *tjänstgöring*, som för närvarande fullgöres av lärare i kunskapsämnen vid internatskolor för sinnesslöa, upptager i *medeltal* 35 läsveckor och $6\frac{1}{2}$ vaktveckor eller tillhoppa $41\frac{1}{2}$ tjänstgöringsveckor. Enligt de sakkunnigas förslag skulle dylik lärare efter en statlig lönereglering vara skyldig varje år meddela undervisning under $36\frac{4}{7}$ veckor och utöva vakttjänstgöring under högst $5\frac{3}{7}$ veckor, varvid den årliga tjänstgöringen alltså skulle komma att omfatta sammanlagt högst 42 veckor. Beträffande antalet tjänstgöringstimmar i veckan ha de sakkunniga ansett, att endast själva undervisningsskyldigheten bör i avlöningsreglementet preciseras, nämligen till 32 veckotimmar. Då behovet av lärarens hjälp för vakttjänstgöring kan rätt mycket växla vid olika skolor och under olika tider, synes något maximiantal timmar för dylik tjänstgöring icke lämpligen böra fixeras, utan bör det få ankomma på vederbörande styrelse att därom bestämma, dock först efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Vid externatskolorna ställer sig tjänstgöringen för lärarna ej oväsentligt annorlunda, då det vid dem icke kan bliva fråga om någon särskild vakttjänstgöring. Antalet tjänstgöringstimmar vid dessa skolor måste fördenskull i regel komma att sammanfalla med antalet undervisningstimmar i de olika skolavdelningarna eller klasserna och med hänsyn därtill icke behöva överstiga 30 veckotimmar. I stället är den årliga lästiden vid externatskolorna längre än vid internatskolorna (med ett undantag) och utgör 39 veckor, densamma som i flertalet folk- och småskolor. Denna tjänstgöringstid bör också bliva den för dessa skolor reglementerade. Externatlärarnas årliga tjänstgöringsskyldighet, uttryckt i veckor, skulle följaktligen även i fortsättningen bliva mindre än vid internatskolorna. En utjämning i detta hänseende uppkommer emellertid, därest lärarna vid externaten åläggas utöva viss kuratorsverksamhet. Denna skulle, i motsvarighet till vad som förekommer vid vissa andra sociala anstalter, bestå däri, att lärarna genom besök i barnens hem hölle sig i kontakt med deras föräldrar och målsmän både under själva skoltiden och en tid därefter för rådgivning och hjälp rörande val av yrke, arbetsförmedling, underhandling med arbetsgivare m. m., samt genom att de på särskild tid själva mottoge besök av lärjungar eller deras målsmän i och för dylik hjälp. Över denna verksamhet skulle föras särskilda anteckningar, avsedda för de personalakter, som i sinnesslöskola föras för varje särskild lärjunge. Tillsyn över denna verksamhet skulle utövas av externatskolans föreståndare.

Då det sedan gäller att föreslå *lönegradsplacering* för sinnesslöskolornas lärare, kunde det möjligen anses ligga nära till hands att jämföra dem med småskolans lärare, som även ha tvåårig seminarieutbildning och vid ordina-

rie anställning bliva placerade i lönegrad 9. Vad angår inträdesfordringarna vid småskollärarynnesseminarier och vid seminarium för utbildande av sinnesslölararinnor kunna de anses vara om ej formellt så dock reellt tämligen lika. Så är dock ingalunda fallet beträffande tjänstgöringsskyldigheten, som för småskollärarna uppgår till högst 39 veckor per år med högst 28 undervisningstimmar i veckan. Någon extra vakttjänstgöring kommer här icke i fråga, lika litet som någon kuratorsverksamhet. En väsentlig skillnad framträder slutligen mellan arbetet i vanlig småskola och sinnesslöskola, då man tager i betraktande det olika lärjungematerialet, en skillnad, som gör arbetet i den senare betungande på ett sätt, som knappast gör en jämförelse möjlig.

En sådan jämförelse är emellertid både möjlig och lämplig ifråga om en annan lönereglerad lärargrupp, nämligen lärare vid statens anstalt för fallandesjuka, Vilhelmsro. För behörighet till sådan lärarbefattning fordras detsamma som för lärare vid skolor för sinnesslöa, alternativt småskollärarynnessexamen jämte specialutbildning för undervisning i hjälpklass. Lärarpersonalens åligganden äro i anstaltens stadga icke i detalj angivna men i praktiken utgöra de 34 timmars undervisning i veckan under 40 veckor per år, vartill kommer 2 1/2 timmars vakttjänstgöring i veckan under 37 av tjänstgöringsveckorna samt ytterligare 7 timmars vakttjänstgöring var tredje söndag. Denna lärarpersonal är placerad i lönegrad 11.

Då lärare vid skolor för sinnesslöa enligt ovan angivna förslag måste i fråga om såväl behörighetsvillkor som tjänstgöringsskyldighet samt jämväl tjänstgöringens art anses helt jämställd med lärare vid anstalten Vilhelmsro, måste det anses fullt skäligt, att de placeras i samma lönegrad som dessa eller i *lönegrad 11*. Denna placering har ock föreslagits av Allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka i dess underdåniga framställning den 29 juli 1939.

En placering i lönegrad 11 skulle för lärarna vid nuvarande sinnesslöskolor — på ett undantag när — innebära en förbättring, jämfört med till dem nu utgående avlöningsförmåner. Denna förbättring skulle i somliga fall bliva mycket, i andra fall mindre avsevärd, allt beroende på de betydande skilljaktigheter i lönehänseende, som för närvarande råda vid de olika anstalterna och vilka i det föregående påvisats. Med hänsyn till vad förut anförts rörande dessa lärares tjänstgöringsförhållanden, jämförda med dem som förekomma i andra skolor, måste en löneförbättring i allmänhet anses motiverad. Det undantag, där ovan föreslagna löneplacering skulle betyda en försämring i lärarnas lönevillkor, är Stockholms externatskola för sinnesslöa, där lärarinnorna, samtliga med utbildning vid Slagsta seminarium, inneha samma löneställning som folkskollärarynnesseminarier och alltså äro placerade i lönegrad 17, omfattande löneklasserna 17—20 (före den 1 juli 1942 löneklasserna 16—19).

Det synes ligga i sakens natur, att de lärare, som redan nu åtnjuta förmånligare löner än dem, vilka skulle följa av den nu ifrågasatta löneregleringen, böra få både möjlighet och rättighet att även efter en dylik reglering vidbliva de löneförmåner, som en gång tillförsäkrats dem. Skillnaden mellan dessa nu åtnjutna lönebelopp och dem, som skulle tillkomma dem enligt lönegrad 11, måste givetvis dock ankomma på vederbörande huvudman att bestrida. Här-

om bör till avlöningsreglementet vara fogad en klargörande övergångsbestäm-
melse.

Vad angår den andra gruppen lärare, som skulle innefattas i det föreliggande förslaget till avlöningsbestämmelser, nämligen lärarinnorna i kvinnlig slöjd, ha de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att de böra placeras i samma lönegrad som lärarinnorna i kunskapsämnen, alltså lönegrad 11. Undervisningen i praktiskt arbete, viktig för barn i allmänhet, har dock i dessa skolor en helt annan och större betydelse än i vanliga skolor. Som kompetensvillkor för anställning som slöjdlärarinna vid sinnesslöskola bör krävas avlagd examen vid statsunderstödd utbildningsanstalt för lärarinnor i kvinnlig slöjd, vilket villkor redan nu uppfylles av ungefär halva antalet, och denna examen bör kompletteras med en kortare kurs i pedagogik och psykologi med hänsyn till arbetet med psykiskt undermåliga barn. Även i detta fall bör emellertid gälla, att kompetens må kunna vinnas på annat, av skolöverstyrelsen godkänt sätt. Med hänsyn till såväl utbildning som tjänstgöringsskyldighet, vilken senare, enligt längre fram anförd specialmotivering beträffande förslaget till avlöningsreglemente, skulle omfatta fyra veckotimmar mera än för lärarna i teoretiska ämnen, är ovannämnda löneplacering motiverad. Det må som en jämförelse erinras om att slöjdlärarinnorna vid dövstumskolorna ha placering i lönegrad 11.

4. Statsbidrag till lärarlöner.

Ehuru staten numera utbetalar huvudsakliga avlöningen till folk- och småskollärare, utgå dessa avlöningsbelopp allttjämt i form av statsbidrag till skoldistriktet. Detta sammanhänger givetvis med den omständigheten, att skoldistriktet fortfarande, såsom förut påpekats, svara för de övriga utgifterna för folkskoleväsendet, såsom lokaler och deras underhåll, undervisningsmateriel, inventarier m. m., fastän visserligen även till dessa ändamål särskilda statsbidrag utgå. På samma sätt synas även beträffande sinnesslöskolorna, när staten övertager lärarlönerna, dessa böra betecknas som *statsbidrag*.

Inom folkskoleväsendet råder visserligen det förhållandet, att skoldistriktet äro skyldiga att tillhandahålla lärarna tjänlig bostad eller däremot svarande ersättning, varför av statsbidraget för varje lärare avdrages ett belopp, motsvarande vad läraren, enligt i avlöningsreglementet fastställd värdering av de i boställsordningen föreskrivna tjänstebostäderna, är skyldig vidkännas som hyresavdrag. En liknande anordning vid sinnesslöanstalterna synes emellertid knappast lämplig. Den skulle bland annat medföra, att för anstalterna utfärdades särskilda föreskrifter rörande storleken och beskaffenheten av de bostäder, som finge upplåtas till lärarna som tjänstebostäder, med andra ord: en boställsordning bleve erforderlig, och boställssyner måste hållas. För närvarande ordnas bostadsfrågan för lärarna vid sinnesslöanstalterna vanligen så, att en bostad, oftast ett rum, möblerat eller omöblerat, ställes till lärarens förfogande mot viss överenskommen hyra, för vilken avdrag göres å avlöningen. I somliga fall — och detta icke endast vid externaten utan

även vid några av internaten — har läraren sin bostad utanför anstalten. Att lärarna, då så är behöfligt, skola vara skyldiga bo inom anstalten, synes emellertid naturligt. Tills vidare synas dock inga särskilda föreskrifter i fråga om lärarbostäder erforderliga. Att av statsbidraget till läraravlöning skulle, såsom sker inom folkskoleväsendet, årligen avdragas ett belopp, lika med lärarens hyra för bostaden, varigenom alltså anstalten finge svara för motsvarande del av lönen, kunde med hänsyn till önskvärdheten av att ernå full överensstämmelse på här jämförda områden anses motiverat, därest icke den omständigheten vore för handen, att skoldistriktet erhålla statsbidrag även till tjänstebostäder, om också ej till lika stora belopp som hyresavdragen. Hyresavdraget för 1 rum och kök för billigaste hyresgruppen är sålunda bestämt till 330 kronor, medan statsbidraget till tjänstebostad av denna storlek är 80 kronor. Hellre än att även i fråga om sinnesslöanstalterna tillämpa denna något invecklade procedur med statsbidrag till avlöningen, avdrag för tjänstebostad och åter statsbidrag till tjänstebostaden, synes statsbidrag böra utgå till hela läraravlöningen utan avdrag med viss kompensation.

5. Allmän tjänste- och familjepensionsreglering.

Till ett fullständigt ordnande av det avlöningsspörsmål, varom här är fråga, hör jämväl, att pensionsförhållandena för föreståndare och lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa bliva föremål för gemensam reglering.

Om det varit fråga om att helt förståtliga dessa skolor, hade såväl avlönings- och pensionsregleringen kunnat utan vidare ordnas genom anslutning till vad i dessa hänseende är stadgat för statens civila befattningshavare. I sin egenskap av *statsunderstödda* skulle emellertid dessa anstalter, såsom redan förut nämnts, i ekonomiskt hänseende komma att intaga en ställning, närmast jämförlig med de kommunala skolorna, och förslagen till avlönings- och statsbidragsbestämmelser följa också i stora drag, vad i dessa hänseenden är bestämt för dessa skolor.

Beträffande befattningshavarnas pensionering synes anslutning till vad i detta avseende är stadgat för folkskolans lärare kunna bli fullständig, och detsamma gäller även familjepensioneringen. Dessa stadganden ha för övrigt avseende på icke endast folkskolans lärare och nomadlärare utan även lärare vid sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, tillhöriga vissa stiftelser. En kungörelse av innehåll, att folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen skola äga tillämpning jämväl för föreståndare och lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa torde alltså vara nog, dock med angivande av vissa speciella stadganden angående pensionsavdrag, pensionsålder, pensionsunderlag m. m.

Såsom förut berörts, äro såväl föreståndar- som lärartjänster för närvarande individuellt reglerade jämligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt. I den mån någon befattningshavare — och detta torde väl främst gälla föreståndare — kan finna dylik reglering tillfredsställande, bör det givetvis stå honom fritt att kvarstå vid den nuvarande ordningen.

V. Föreståndares avlöning.

1. Nuvarande förhållanden.

Föreståndarna vid de 31 statsunderstödda skolor för sinnesslöa, vilkas förhållanden i det föregående berörts, äro till övervägande delen kvinnliga. Manliga föreståndare finnas endast vid tre av anstalterna, nämligen Göteborgs och Bohus läns samt Göteborgs stads anstalt Stretered, Skaraborgs och Älvsborgs läns anstalt Johannesberg samt Göteborgs stads externat för sinnesslöa, där föreståndaren på samma gång är överlärare vid stadens hjälpskolor. Vid samtliga skolor har föreståndaren pedagogisk utbildning.

Samtliga föreståndartjänster — här bortses från Göteborgs stads externat, vars föreståndare har sin huvudbefattning och därmed även sina avlöningsförhållanden knutna till stadens folkskoleväsen — äro reglerade enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt. Löneförmånerna framgå av tabell 3.

Som synes äro avlöningsförmånerna även för föreståndarna mycket växlande. Olikskheterna sammanhånga givetvis i viss mån med anstalternas storlek och deras belägenhet å orter med växlande levnadskostnader, men dessa förhållanden kunna långt ifrån anses utgöra en nöjaktig förklaring. Ofta synas lönerna vara tillmätta utan något samband med de nämnda omständigheterna. Detta framträder än tydligare genom tabell 4, där anstalterna ordnats efter sin storlek med hänsyn till antalet lärjungar i skolorna tillhopa med antalet platser i vid skolorna eventuellt befintliga arbetshem och vårdhem, och där föreståndarnas avlöning angivits i högsta löneklassen med samtliga procentuella och andra tillägg. För varje skola har upptagits den ortsgrupp, till vilken den hör, och skolornas nummer äro desamma som i tabell 3.

Den jämförande översikten visar, att de högsta avlöningarna, som sig bör, uppbäras av föreståndarna vid de båda största anstalterna med ett platsantal av respektive 401 och 264, men i övrigt är avlöningens relation till antalet vid anstalterna omhändertagna sinnesslöa synnerligen ojämn. Den lägsta föreståndaravlöningen utgår sålunda vid en anstalt å B-ort, som i storlek är den sjätte i ordningen av samtliga 31, och där antalet platser är 194, medan avlöningen vid en anstalt å A-ort, där platsantalet utgör 79, alltså mindre än hälften, uppgår till ett belopp, som närmar sig det dubbla.

Det kan säkerligen med skäl hävdas, att antalet platser vid skola, arbetshem och vårdhem, även då de alla äro upptagna, icke alltid kan vara en bestämd mätare, vilken bör avgöra storleken av den lön, som må tillkomma föreståndaren. Även andra omständigheter kunna utan tvivel inverka. Att bristen på enhetliga lönegrunder här framträder på ett sätt, som gör en

Tabell 3. Avlöningsförmåner för föreståndare vid skolor för sinnesslöa enligt uppgifter vårterminen 1942.

Nr	Sinnesslöskola	A v l ö n i n g s f ö r m å n e r						Anm.
		Grund- lön, kronor	Ålders- tillägg, kronor	Slut- lön, kronor	Tillägg av olika slag, procent	Extra löne- tillägg, kronor	Övriga förmåner beräknade i penning- värde, kronor	
1	Stockholms läns	2 280	3 à 240	3 000	8·8		900	
2	Uppsala *	2 760	2 à 240 1 à 300	3 540	8·8		1 216	
3	Södermanlands *	2 100	3 à 180	2 640	8·8		1 400	
4	Östergötlands *	3 180	3 à 180	3 720	8·8		900	
5	Smålandslänens...	3 141	3 à 147	3 582	15	900+15 %	—	
6	Gotl. o. Blekinge läns	2 000	3 à 180	2 540	28·8		1 100	
7	Kristianstads läns	2 250	3 à 250	3 000	27		1 350	
8	Malmöhus *	2 750	3 à 328	3 734	8·8		1 350	
9	Malmö stads	3 720	3 à 216	4 368	26		—	
10	Hallands läns	2 520	3 à 200	3 120	8·8		1 150	
11	Göteborgs o. Bohus läns samt Gtbg stads	6 020	3 à 600	7 820	14·8		1 000	
12	Älvsb. o. Skara- borgs läns	7 000	3 à 600 1 à 240	8 800	14·8		1 800	
13	Värmlands läns	4 200	1 à 330 1 à 360	5 130	39·2	200+39·2 %	1 100	
14	Örebro *	3 528	3 à 360 1 à 174	4 608	11·66		1 100	
15	Västmanlands *	2 022	1 à 234 1 à 228	2 658	8·8		800	
16	Kopparbergs *	3 240	3 à 300	4 140	8·8		850	
17	Gävleborgs *	3 240	3 à 300	4 140	9·5		1 000	
18	Västernorrlands *	4 614	3* à 344	5 646	29		—	* Lönegrad 16
19	Jämtlands *	3 600	3 à 300	4 500	8·8		1 800	Därtill kom- mer ett per- sonligt löne- tillägg å 500 kronor.
20	Västerbottens *	3 480	3 à 180	4 020	8·8		1 000	
21	Norrbottnens *	4 614	3* à 344	5 646	29	**240	—	* Lönegrad 17 **Kallorts- tillägg.
22	Slagsta	4 500	3 à 240	5 220	57		—	Även före- ståndarinna för Slagsta semin.
23	Sävestaholm	3 420	3 à 240	4 140	57		—	
24	Charlottendal	3 000	3 à 240	3 720	57		—	
25	Hammarbo	2 920	3 à 240	3 640	57		—	
26	Söderhaga	3 000	3 à 240	3 720	—		700	

Nr	Sinnesslöskola	Avlöningsförmåner						Anm.
		Grundlön, kronor	Ålders- tillägg, kronor	Slutlön, kronor	Tillägg av olika slag, procent	Extra löne- tillägg, kronor	Övriga förmåner beräknade i penning- värde, kronor	
27	Margaretahemmet.	3 600	3 à 300	4 500	16·7		1 220	
28	Betaniahemmet...	1 940	4 à 190	2 700	10	300+10 %	1 800	
29	Stockholms externat	5 622	3* à 398	6 816	29	1 080+ 36 %**	—	* Lönegrad 16. **Föreståndararvode.
30	Göteborgs »							Föreståndaren överlärare vid stadens folkskoleväsen.
31	Norrköpings »	5 118	3* à 371	6 231	29	100	—	* Lönegrad 16.

reglering önskvärd, torde dock svårligen kunna bestridas. Detta avspeglas om möjligt ännu tydligare i tabell 5, som visar skillnaden mellan föreståndares och lärares avlöningsförhållanden vid de olika sinnesslöskolorna. I båda fallen är avlöningen upptagen med de belopp, som vid tiden för de lämnade uppgifterna utgjorde slutlön jämte utgående tillägg av olika slag samt i förekommande fall naturaförmåner, beräknade i penningvärde.

2. Jämförelse med överlärare inom folkskoleväsendet.

I sitt utlåtande den 19 september 1939 över den av Allmänna svenska föreningen för vården om sinnesslöa och fallandesjuka samma år gjorda underdåniga framställningen angående statens övertagande av avlöning till föreståndare och lärarpersonal vid vissa skolor för sinnesslöa och fallandesjuka yttrade *skolöverstyrelsen* angående föreståndarna vid ifrågavarande skolor följande:

Även om ekonomiska och andra uppgifter beträffande anstalten i dess helhet utgöra en väsentlig del av deras åligganden, synas de dock i förhållande till undervisningen vid anstalterna intaga en ställning, jämförlig med den, som inom det allmänna folkskoleväsendet tillkommer kommunala folkskollinspektörer och överlärare, där sådana finnas anställda. Avlöning till dessa befattningshavare utgår emellertid av statsmedel, endast om de äro anställda som lärare vid folkskolan. Till kommunal inspektör, vilken icke samtidigt tjänstgör som lärare, utgår avlöningen uteslutande av kommunala medel, under det överlärare och inspektör, som jämväl innehar lärarbefattning, erhåller statsavlöning som lärare, varjämte till hans särskilda överlärar- eller inspektörsarvode — med vissa undantag¹ — utgår *bidrag* av statsmedel efter grunder, som bestämmas i varje enskilt fall.

¹ Statsbidrag utgår endast till arvode åt en överlärare inom varje skoldistrikt.

Tabell 4. Jämförande översikt över förhållandena läsåret 1941—1942 med avseende på antalet intagna och föreståndaravlöningar vid sinnesslöskolor.

Nr	S k o l a		Arbets- hem, plats- antal	Vård- hem, plats- antal	Summa intagna i skola, arbets- hem och vårdhem	Föreståndarens samtliga avlöningsför- måner i högsta löneklassen, kronor	Orts- grupp	Anm.
	Antal lärj. i skolan	Antal platser, upptagna av arbets- hems- elever						
12	131	1	121	148	401	11 902	C	
11	109	28	64	63	264	9 977	B	
4	79	1	87	64	231	4 947	C	
18	65	34	23	93	215	7 283	C	
1	55	—	72	73	200	4 164	C	
15	49	7	61	77	194	3 692	B	
22	96	27	—	60	183	8 195	D	
3	44	16	39	76	175	4 272	C	
19	53	1	48	70	172	6 696	C	
13	67	20	22	62	171	8 519	F	
16	58	14	26	72	170	5 354	B	
8	83	24	37	—	144	5 412	D	
29	124	—	—	—	124	10 261	I	
17	71	—	48	*	119	5 533	D	* 72 vårdhems- platser god- kända 1942.
21	38	—	20	50	108	7 523	C	
5	86	14	—	—	100	5 154	B	
7	52	16	32	—	100	5 160	C	
20	66	25	—	—	91	5 373	G	
23	50	29	—	—	79	6 500	A	
6	51	24	—	—	75	4 372	C	
2	47	4	22	—	73	5 067	D	
30	63	—	—	—	63	—	G	Föreståndaren överlärare vid Göteborgs folkskole- väsen.
10	42	20	—	—	62	4 545	A	
14	44	16	—	—	60	6 245	B	
9	20	10	19	—	49	5 504	F	
27	30	16	—	—	46	6 471	B	
31	38	—	—	—	38	8 138	F	
28	28	9	—	—	37	5 100	D	
26	34	1	—	—	35	4 420	E	
25	32	1	—	—	33	5 715	C	
24	22	—	—	—	22	5 840	C	

Därest staten skulle i någon form direkt engageras i fråga om den avlöning, som tillkommer föreståndare vid skolor för sinnesslöa, torde det eventuellt böra ske på likartat sätt, som gäller för överlärare och kommunala inspektörer, så att endast de föreståndare, vilka vore på samma gång lärare med av skolöverstyrelsen bestämd undervisningsskyldighet, bleve inbegripna bland de befattningshavare, för vilka avlöningsreglementet är gällande. Huruvida därjämte särskilt statsbidrag till det arvode, som kan tillkomma dem i egenskap av föreståndare, bör utgå efter liknande grunder, som i kungörelsen den 12 juni 1936 (nr 307) äro föreskrivna beträffande arvode åt överlärare vid folk- och småskolor, synes kunna diskuteras.

Tabell 5. Jämförelse mellan föreståndar- och läraravlöningar vid skolor för sinnesslösa enligt uppgifter värterminen 1942.

Anm. Lönerna äro upptagna med *högsta* belopp, alltså slutlön jämte olika slags »tillägg» samt naturaförmåner, beräknade i penningvärde.

Nr	Sinnesslöskola	Löneförmåner pr år i kronor			Anm.
		till föreståndare	till lärare	Skillnad	
1	Stockholms läns	4 164	3 280	884	
2	Uppsala »	5 067	3 696	1 371	
3	Södermanlands »	4 272	3 289	983	
4	Östergötlands »	4 947	3 085	1 862	
5	Smålandslänens	5 154	4 119	1 035	
6	Gotlands och Blekinge läns	4 372	3 471	901	
7	Kristianstads läns	5 160	3 867	1 293	
8	Malmöhus »	5 412	4 212	1 200	
9	Malmö stads	5 504	4 596	908	
10	Hallands läns	4 545	3 532	1 013	
11	Göteborgs och Bohus läns samt Göte- borgs stads	9 977	4 408	5 569	
12	Älvsborgs och Skaraborgs läns	11 902	3 500	8 402	
13	Värmlands läns	8 519	5 206	3 313	
14	Örebro »	6 245	4 463	1 782	
15	Västmanlands »	3 692	2 900	792	
16	Kopparbergs »	5 354	3 396	1 958	
17	Gävleborgs »	5 533	3 562	1 971	
18	Västernorrlands »	7 283	4 806	2 477	
19	Jämtlands »	6 696	4 300	2 396	
20	Västerbottens »	5 373	4 994	379	
21	Norrbottnens »	7 523	5 046	2 477	
22	Slagsta	8 195	5 840	2 355	
23	Sävsstaholm	6 500	5 086	1 414	
24	Charlottendal	5 840	5 086	754	
25	Hammarbo	5 715	5 086	629	
26	Söderhaga	4 420	3 040	1 380	
27	Margaretahemmet	6 471	3 710	2 761	
28	Betaniahemmet	5 100	4 220	880	
29	Stockholms externat	10 261	8 792	1 469	
30	Göteborgs »	—	5 899	—	Föreståndaren överlärare vid Göteborgs folkskoleväsen.
31	Norrköpings »	8 138	5 463	2 675	

Vid övervägandet av frågan, huruvida staten bör övertaga avlöningen jämväl av föreståndare vid sinnesslöskolorna, ha de sakkunniga sökt bilda sig en mening om den lönegradsplacering, som i sådant fall borde tillkomma dessa befattningshavare. Såsom framgår av det föregående, växla under nuvarande förhållanden föreståndarnas avlöningsförmåner högst väsentligt, enligt uppgifterna från år 1942 mellan — i högsta löneklassen och med samtliga »till-

lägg» inräknade — högst 11 902 och lägst 3 692 kronor. Jämför man de belopp, varmed föreståndarnas löner överstiga lärarnas, blir växlingen ännu kraftigare: högst 8 402 och lägst 379 kronor. Att dessa växlingar ha mycket litet att göra med ortsgrupperingen, framgår redan därav, att de båda anstalter, där de först nämnda maximi- och minimibeloppen utgå till föreståndarna, äro belägna i respektive C- och B-orter, alltså två helt närstående grupper, och att man vid den senare jämförelsen finner den lägsta lönen i ortsgrupp G och den högsta i ortsgrupp C. Till en del torde orsakerna till dessa variationer i lönebeloppen vara att söka i det förhållandet, att olika anstalter på grund av speciella förhållanden av föreståndarna kräva en mycket olika arbetsbörda, men därjämte även i många fall bero på huvudmännens sinne för frikostighet eller sparsamhet. Då en lönegradsplacering av föreståndarna skall företagas, bör man emellertid med hänsyn till de olika förhållandena vid de skilda anstalterna icke inskränka sig till blott en lönegrad utan måste uppdelat dem i flera olika lönegrupper. Då dessa förhållanden otvivelaktigt kunde komma att tid efter anan förändras, vore dock en fastställd lönegrad för varje särskild anstalt knappast lämplig.

De sakkunniga ha kommit till den slutsatsen, att den av skolöverstyrelsen uppdragna parallellen mellan här ifrågavarande föreståndare och överlärarna vid rikets folkskolor innebär en praktisk lösning även av de förstnämndas lönefråga. Denna lösning skulle innebära, att föreståndarnas avlöningsförmåner komme att utgöras av dels *lärarlön* och dels *föreståndararvode*. Lärarlönen, som utginge efter samma grunder som för sinnesslölärare i allmänhet, skulle helt bestridas av statsmedel. Föreståndararvodet, som måste utgå med olika belopp vid olika anstalter allt efter deras storlek och därmed sammanhängande krav på föreståndaren, skulle för varje anstalt bestämmas av dess huvudman, och till detsamma skulle utgå *bidrag* av statsmedel.

Med hänsyn till de åtminstone i en del fall mycket svagt motiverade ojämnheter, vilka för närvarande känneteckna föreståndarnas avlöningsförhållanden vid sinnesslöanstalterna och som illustrerats genom förestående tabeller, synas dock vissa gränslinjer böra uppdragas i fråga om vederbörande huvudmans rätt att bestämma storleken av det egentliga föreståndararvodet. I det förslag till lag om sinnesslövården, som ingick i det den 21 april 1943 avgivna betänkandet angående sinnesslövårdens organisation, betecknas som *centralanstalt* sådan anstalt, som har till uppgift att för ett visst upplagningsområde tillhandahålla erforderligt antal platser i skolhem för sinnesslöa barn. Skyldighet att anordna sådan anstalt skulle tillkomma landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, men kunna överflyttas på förening eller stiftelse, vilken av medicinalstyrelsen godkänts för uppgiften. Till centralanstalt skulle höra förutom skolhem även vårdhem och arbetshem. Dessa anstalter — av i detta betänkande upptagna 31 sinnesslökolor kunna 22 räknas såsom blivande centralanstalter — skulle, genom föreståndarens skyldighet till registrering och viss tillsyn över alla bildbara sinnesslöa inom upptagningsområdet, intaga en särställning i förhållande till de övriga 9, av vilka 3 äro externat och de återstående internat. Mellan dessa grupper borde alltså en bestämd

gränslinje dragas. Denna torde lämpligen kunna markeras på så sätt, att föreståndarens arvode vid centralanstalt icke må understiga 2 000 kronor. Även för övriga anstalter torde emellertid en lägsta gräns för föreståndarens arvode böra fixeras, och föreslås, att detta bestämmes till minst 800 kronor. Om hänsyn toges till alla de uppgifter, som måste åligga en föreståndare, torde dessa *minimibelopp* icke kunna anses för höga. Tvärtom torde vid en del av anstalterna ett betydligt högre arvode än de föreslagna minimibeloppen vara motiverat.

Beträffande statens bidrag till föreståndarens arvode föreslås, att detta, i likhet med vad som gäller i fråga om överlärare vid folkskola, utgår med hälften av arvodeskostnaden, dock att det i intet fall må överstiga 1 000 kronor.

Då de sakkunniga utgått från att föreståndaren även skulle vara lärare vid skolan, följer därav, att han också i likhet med andra lärare vid skolor för sinnesslöa måste äga för sådan tjänst vederbörlig behörighet. Som ett särskilt villkor för att statsbidrag skall utgå till lön eller arvode bör gälla, att föreståndaren meddelar undervisning i den utsträckning, som skolöverstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen i varje särskilt fall bestämmer.

VI. Förslag till författningar.

Förslag

till

Avlöningsreglemente för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

1 §.

Reglementets tillämpningsområde.

1. Detta avlöningsreglemente äger tillämpning å lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd, anställda vid av staten understödda skolor och med dem samorganiserade arbetshem för bildbara sinnesslöa enligt för dessa skolor gällande reglementsbestämmelser såsom ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare eller såsom timlärare.

2. Med *extra ordinarie lärare* avses lärare, som anställes med hel tjänstgöring tills vidare, dock ej för kortare tid än ett år.

Med *extra lärare* avses lärare, som anställes med hel tjänstgöring tillfälligt för kortare tid än ett år.

Med *timlärare* avses lärare, som anställes för undervisning i särskilt ämne vissa timmar i veckan.

2 §.

Avlöning.

1. Lärare äger åtnjuta avlöning enligt de föreskrifter och under de villkor, som meddelas i detta reglemente.

Avlöning till ordinarie, extra ordinarie och extra lärare utgöres dels av *lön* jämte i vissa fall *fast lönetillägg* och *särskilda ersättningar*, dels ock av *rörligt tillägg*.

Till timlärare utgår avlöning i form av *arvode*.

Avlöning utbetalas månadsvis i efterskott.

3 §.

Tjänstgöringsskyldighet.

1. Ordinarie, extra ordinarie och extra lärare vid internat skall vara skyldig att under $36\frac{4}{7}$ veckor varje år meddela undervisning, lärare i kunskaps-

ämnen under 32 och lärare i kvinnlig slöjd under 36 veckotimmar, vartill kommer vakttjänstgöring enligt styrelsens bestämmande efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Därutöver är lärare skyldig att jämväl under barnens ferier och lov dagar utöva vakttjänstgöring under högst 38 dagar. Vederbörande styrelse äger dock i denna tjänstgöring medgiva nedsättning i den utsträckning så kan ske utan olägenhet för anstaltens verksamhet.

Den vakttjänst, som sålunda åligger lärare, må icke utnyttjas för sådant, som eljest påvilar sköterska, såsom tjänstgöring på sovavdelning, vid måltider eller dylikt.

2. Ordinarie, extra ordinarie och extra lärare vid externat skall vara skyldig att under den för vederbörande skoldistrikt bestämda årliga undervisningstiden av lägst $36\frac{4}{7}$ och högst 39 veckor meddela undervisning under lägst 24 och högst 30 veckotimmar. Därutöver är lärare skyldig att beträffande de barn, vilka tillhöra hans klassavdelning, utöva viss kuratorsverksamhet enligt styrelsens bestämmande samt föra anteckningar däröver.

4 §.

Löneplan för ordinarie och extra ordinarie lärare.

Lärare i kunskapsämnena eller i slöjd skall vid ordinarie eller extra ordinarie anställning åtnjuta avlöning med belopp enligt nedanstående *löneplan*, ordinarie lärare i lönegrad 11, omfattande löneklasserna 11—15, och extra ordinarie lärare i lönegrad 9, omfattande löneklasserna 8—12.

Löne- klass n:r	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	Årslön, kronor								
1.....	1 938	2 016	2 094	2 172	2 250	2 328	2 406	2 484	2 562
2.....	2 070	2 154	2 238	2 322	2 406	2 490	2 574	2 658	2 742
3.....	2 202	2 292	2 382	2 472	2 562	2 652	2 742	2 832	2 922
4.....	2 334	2 430	2 526	2 622	2 718	2 814	2 910	3 006	3 102
5.....	2 466	2 568	2 670	2 772	2 874	2 976	3 078	3 180	3 282
6.....	2 601	2 709	2 817	2 925	3 033	3 141	3 249	3 357	3 465
7.....	2 739	2 853	2 967	3 081	3 195	3 309	3 423	3 537	3 651
8.....	2 877	2 997	3 117	3 237	3 357	3 477	3 597	3 717	3 837
9.....	3 015	3 141	3 267	3 393	3 519	3 645	3 771	3 897	4 023
10.....	3 153	3 285	3 417	3 549	3 681	3 813	3 945	4 077	4 209
11.....	3 291	3 429	3 567	3 705	3 843	3 981	4 119	4 257	4 395
12.....	3 438	3 582	3 726	3 870	4 014	4 158	4 302	4 446	4 590
13.....	3 630	3 780	3 930	4 080	4 230	4 380	4 530	4 680	4 830
14.....	3 822	3 978	4 134	4 290	4 446	4 602	4 758	4 914	5 070
15.....	4 050	4 212	4 374	4 536	4 698	4 860	5 022	5 184	5 346

5 §.

Begynnelselön och löneklassuppflyttning.

1. Vid tillträddandet av ordinarie eller extra ordinarie tjänst erhåller lärare lön enligt den för vederbörande lönegrad fastställda lägsta löneklassen.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas lärare till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande löneklassen och så vidare, intill dess högsta löneklassen uppnåts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7 §.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tiden i den lägre löneklassen tilländagått.

4. Beslut om lärares placering och uppflyttning i löneklass fattas av anstaltsstyrelsen och skall antecknas till protokollet.

Innan definitivt beslut fattas om lärares placering i högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, skall styrelsen, med undantag för nedan angivet fall, inhämta yttrande från inspektören för sinnesslöundervisningen samt därvid till inspektören lämna uppgifter om lärares tjänstgöring enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

Lärare, som erhåller lön enligt högre löneklass än den lägsta för tjänsten gällande, skall vid tillträde av tjänst vid annan skola för sinnesslöa än den, där placeringen beslutats, förete vederbörigen styrkt intyg enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär om sagda placering. I dylikt fall äger bestämmelsen i näst föregående stycke icke tillämpning.

6 §.

Villkor för löneklassuppflyttning.

1. Såsom villkor för ordinarie och extra ordinarie lärares uppflyttning till högre löneklass gäller:

a) att läraren under minst fyra femtedelar av den i 3 § föreskrivna årliga tjänstetiden bestritt lärartjänst eller föreståndarbefattning vid statsunderstödd skola för sinnesslöa eller på förordnande uppehållit befattning i statens tjänst eller åtnjutit tjänstledighet enligt 9 § eller på grund av militärtjänst eller offentligt uppdrag jämlikt 10 §, 2 mom., första stycket c),

b) att styrelsen prövat, att uppskov med uppflyttning icke bör äga rum på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att därvid hänsyn till viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats, må tagas endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet;

c) att läraren icke uppnått den för honom gällande pensionsåldern.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas utan att läraren erhållit tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall

uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

2. Har lärare, med tillämpning av föreskrifterna i 1 mom. punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må styrelsen sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förorda, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga tillgodoräkna sig jämväl den tid uppskovet varat.

7 §.

Löneklassplacering vid övergång från tjänster av olika slag.

1. Lärare, som erhåller annan tjänst inom samma lönegrad, äger behålla den placering i löneklass han före tillträdet av den nya tjänsten innehade.

2. För löneklassplacering må lärare, med nedan angivna undantag, tillgodoräkna den tid han innehaft anställning som lärare vid av staten understödd sinnesslöskola. Dessutom må lärare tillgodoräkna motsvarande anställning vid folkskola eller småskola samt nomadskola ävensom, därest statsbidrag utgått till hans avlöning, vid sjukvårdsanstalt, skyddshem eller barnhem.

Anställningstid som extra ordinarie eller extra lärare må av ordinarie lärare tillgodoräknas endast i den mån dylik anställning omfattar mer än sex år, och anställning som extra lärare må av extra ordinarie lärare tillgodoräknas endast i den mån dylik anställning omfattar mer än tre år.

Anställningstid före avlagd examen, som medför behörighet för tjänsten, må icke tillgodoräknas.

8 §.

Förflyttningsskyldighet.

Ordinarie lärare är skyldig att låta förflytta sig till annan ordinarie lärartjänst vid skola för sinnesslöa, då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst, eller då eljest synnerliga skäl därtill äro. Närmare bestämmelser angående förfarandet vid dylik förflyttning meddelas av Kungl. Maj:t.

9 §.

Tjänstledighet med oavkortad lön.

1. Vid tjänstledighet på grund av nedan angivna orsaker äger ordinarie och extra ordinarie lärare åtnjuta oavkortad lön:

a) olycksfall i tjänsten samt våld eller annan misshandel, som läraren utsatts för på grund av sin tjänst, med därav föranledd sjukdom eller förlust av arbetsförmågan;

b) i tjänsten ådragen yrkessjukdom, varom förmäles i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, eller smittsam sjukdom, som enligt epidemiolagen skall anmälas till vederbörande myndighet;

- c) förbud att tjänstgöra till förekommande av smittas spridning;
- d) studier eller iakttagelser, som Kungl. Maj:t prövat vara av beskaffenhet att kunna på ett påtagligt sätt tjäna undervisningens intressen; samt
- e) flyttning under högst 3 dagar, då lärare förflyttas utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan och flyttning icke lämpligen kunnat ske under ferierna.

2. Lärare äger jämväl uppbära oavkortad lön, om undervisningen inställes på grund av smittsam sjukdom och han därav hindras tjänstgöra.

10 §.

Tjänstledighetsavdrag.

1. Vid tjänstledighet av andra orsaker än de i 9 § angivna har ordinarie och extra ordinarie lärare att å lön vidkännas tjänstledighetsavdrag, som äro av tre slag: A-, B- och C-avdrag.

A- och B-avdragen utgöra för dag räknat de belopp, som finnas angivna å följande tabell:

Löneklass n:r	A-avdrag för dag kronor	B-avdrag för dag kronor	Löneklass n:r	A-avdrag för dag kronor	B-avdrag för dag kronor
1.....	0: 80	1: 60	9.....	1: 60	3: 20
2.....	0: 90	1: 80	10.....	1: 70	3: 40
3.....	1: —	2: —	11.....	1: 80	3: 60
4.....	1: 10	2: 20	12.....	1: 90	3: 80
5.....	1: 20	2: 40	13.....	2: —	4: —
6.....	1: 30	2: 60	14.....	2: 10	4: 20
7.....	1: 40	2: 80	15.....	2: 20	4: 40
8.....	1: 50	3: —			

C-avdraget utgör samtliga å ledighetstiden belöpande kontanta avlöningsförmåner.

Då lärare i annat fall än som avses i 2 mom. c) åtnjuter tjänstledighet av längre varaktighet än 14 dagar i följd och därvid är skyldig vidkännas C-avdrag, skall han för tiden efter 14:e dagen jämväl avstå från sjukvårdsförmåner enligt 15 §. Skolöverstyrelsen äger dock medgiva, att nämnda förmåner undantagsvis må behållas för en tid av högst tre månader.

2. I fråga om avdragens tillämpning gäller följande:

A-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

- a) behörigen styrkt sjukdom i andra fall än i 9 § avses,
- b) havandeskap eller barnsbörd högst 120 dagar, dock ej för tid efter 90:e dagen från förlossningen, samt
- c) offentligt uppdrag av sådant slag, som för statens befattningshavare medför motsvarande avdrag.

B-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

- a) svag hälsas vårdande, då behovet därav är behörigen styrkt,

b) studier eller arbete, som skolöverstyrelsen prövar vara av betydelse för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom sinnesslöundervisningen, under sammanlagt högst 180 dagar av lärares ordinarie anställningstid,

c) enskild angelägenhet av vikt högst 15 dagar under ett och samma läsår, där inspektören för sinnesslöundervisningen finner skäl för tjänstledighet föreligga, samt

d) militärtjänst enligt Kungl. Maj:ts bestämmelse.

C-avdrag tillämpas vid tjänstledighet på grund av

a) offentligt uppdrag i sådana fall, då A-avdrag icke är medgivet, samt

b) enskild angelägenhet av annat slag än då B-avdrag är medgivet.

3. Lärare, som icke under två på varandra följande terminer minst 60 dagar bestritt sin egen eller annan lärartjänst inom det statsunderstödda eller statliga undervisningsväsendet, skall under närmast därpå följande ferietid vidkännas A-avdrag.

4. Lärare, som under ett läsår beviljats tjänstledighet för enskilda angelägenheter längre tid än 120 dagar, är skyldig att under påföljande ferietid vidkännas avdrag å avlöningen i den omfattning skolöverstyrelsen bestämmer.

Särskilda ersättningar.

11 §.

Till ordinarie, extra ordinarie och extra lärare vid skola för sinnesslöa, som är belägen å ort inom rikets nordliga delar, utgår enligt Kungl. Maj:ts bestämmande *kallortstillägg*.

12 §.

Lärare, som meddelar *undervisning utöver föreskrivet antal veckotimmar*, äger därför åtnjuta ersättning enligt grunder, som stadgas för timlärare.

13 §.

Å ordinarie, extra ordinarie och extra lärares lön utgår, under de förutsättningar och enligt de grunder, som gälla för statens befattningshavare, *rörligt tillägg*.

14 §.

Vid förflyttning enligt 8 § äger lärare uppbära *ersättning för flyttningskostnad* enligt de föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar.

Beslut om sådan ersättning fattas av medicinalstyrelsen, sedan yttrande i ärendet inhämtats av statskontoret.

15 §.

Beträffande rätt till ersättning för kostnader för *sjukvård* och till *begravningshjälp* skall för ordinarie och extra ordinarie lärare vid skola för sinnesslöa i tillämpliga delar gälla, vad i Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän vid den civila statsförvaltningen är föreskrivet.

Tjänstebostad.**16 §.**

1. Därest åt lärare anvisas *tjänstebostad*, är han skyldig att bebo den samma. Med tjänstebostad förstås av anstalten ägd eller disponerad lägenhet, vars upplåtande åt lärare vid anstalten finnes påkallat ur tjänstesynpunkt.

2. För tjänstebostads begagnande skall lärare månadsvis erlägga ersättning till anstalten.

3. Ersättning för tjänstebostad, däri inbegripen i förekommande fall ersättning för uppvärmning och för tillhandahållande av möbler eller dylikt, som följer med bostaden, bestämmes av anstaltens styrelse med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet av likvärdigt slag. Kan överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan styrelse och lärare, hänskjutes frågan till *statens bostadsnämnd*.

17 §.

Lärare, åt vilken tjänstebostad anvisats, äger att mot ersättning, som bestämmes av styrelsen, vid anstalten mottaga *kost* ävensom för sin enskilda räkning få *tvätt* verkställd. Kustersättningen skall motsvara dels värdet av den i kosten ingående provianten, dels ock tillagnings- och serveringskostnaden; ersättningen för tvätt skall jämväl beräknas efter självkostnadspris.

Finnes anledning ifrågasätta ersättningens nöjaktiga beräkning enligt angivna grunder, må frågan hänskjutas till medicinalstyrelsens prövning.

Huruvida ovan angivna rättigheter beträffande kost och tvätt må tillkomma även utanför anstalten boende lärare, ankommer på vederbörande styrelsens medgivande.

18 §.**Löneplan för extra lärare.**

Extra lärare skall vara placerad i någon av löneklasserna 6—10. Lön till extra lärare utgår för varje dag av anställningstiden enligt följande löneklasser och ortsgrupper:

Löne- klass nr	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
	D a g b e l o p p, k r o n o r								
6.....	9: 50	9: 90	10: 30	10: 70	11: 10	11: 50	11: 90	12: 30	12: 70
7.....	10: —	10: 40	10: 90	11: 30	11: 70	12: 10	12: 50	13: —	13: 40
8.....	10: 50	11: —	11: 40	11: 90	12: 30	12: 70	13: 20	13: 60	14: —
9.....	11: —	11: 50	12: —	12: 40	12: 90	13: 40	13: 80	14: 30	14: 70
10.....	11: 50	12: —	12: 50	13: —	13: 50	14: —	14: 40	14: 90	15: 40

19 §.

Extra lärares löneklassplacering.

Vid tillträdande av extra befattning skall lärare åtnjuta lön enligt löneklass 6. Efter att hava tillhört en och samma löneklass i tre år med en anställningstid av minst 768 tjänstgöringsdagar äger läraren åtnjuta lön enligt närmast högre löneklass. På samma sätt beräknas en treårsperiod för uppflyttning i var och en av därpå följande löneklasser till och med löneklass 10.

I övrigt gälla i tillämpliga delar föreskrifterna i 5 § 4 mom.

20 §.

Tjänstledighetsavdrag för extra lärare.

1. Föreskrifterna i 10 § angående tjänstledighetsavdrag skola äga motsvarande tillämpning å extra lärare.

2. Vid tjänstledighet till följd av olycksfall i tjänsten eller till följd av våld eller annan misshandel, som läraren utsatts för på grund av sin tjänst med därav föranledd sjukdom eller förlust av arbetsförmågan, skall extra lärare under högst 180 tjänstgöringsdagar åtnjuta oavkortad lön och för tid därutöver vidkännas B-avdrag.

3. Beträffande tjänstledighet på grund av yrkessjukdom eller smittsam sjukdom eller tjänstgöringsförbud till förekommande av smittas spridning skall beträffande extra lärare i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives i 9 §.

4. Vid tjänstledighet av annan anledning än i 2 och 3 mom. sägs skall extra lärare vidkännas C-avdrag.

21 §.

Arvode för timlärare.

För *timlärare* fastställas arvode och meddelas övriga avlöningsbestämmelser av Kungl. Maj:t.

22 §.

Reglementets tillämplighet.

1. Lärare, som omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar befattning, reglerad enligt § 5 reglementet för statens pensionsanstalt, och icke vill underkasta sig detta reglementes villkor och bestämmelser och icke heller kan därtill lagligen förbindas, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande anstaltsstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Lärare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall bibehållas vid de avlöningsförmåner, vilka dittills varit honom genom överenskommelse tillförsäkrade.

För en var annan lärare med behörighet, som angives i för undervisningen gällande reglementsbestämmelser, äga föreskrifterna i detta reglemente tillämpning från den dag reglementet träder i kraft, och skall vid lärares placering i löneklass första gången så förfaras, som om detta reglemente varit gällande från tidpunkten för lärarens första anställning vid skola för sinnesslöa.

2. Ordinarie lärare, å vilken reglementet äger tillämpning, skall vara pliktig att underkasta sig minskning i, upphörande av eller eljest ändrade bestämmelser rörande de förmåner eller ersättningar m. m., om vilka förmåles i 12 § angående ersättning för utsträckt undervisning, 14 § angående ersättning för flyttningskostnad samt 15 § angående sjukvård.

3. Beträffande skyldighet att till följd av viss nedgång i de allmänna levnadskostnaderna, efter prövning av Kungl. Maj:t och riksdagen, underkasta sig minskning av lönen gäller vad i detta hänseende är stadgat för statens befattningshavare.

23 §.

Vad ovan stadgas rörande lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa gäller i tillämpliga delar även i fråga om lärare vid statsunderstödda epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem.

Övergångsbestämmelse.

Lärare med anställning i reglerad tjänst tills vidare, som icke äger den behörighet, vilken jämlikt för sinnesslöundervisningen gällande bestämmelser erfordras till ordinarie lärartjänst, men önskar få å sig tillämpade avlöningsreglementets föreskrifter, har att i god tid före reglementets ikraftträdande och med bifogande av de betyg och övriga handlingar, han önskar åberopa, hos skolöverstyrelsen ansöka om att få sin kompetens för innehavande av ordinarie lärartjänst prövad. Finner skolöverstyrelsen kompetensen styrkt, skall i fråga om sökanden avlöningsreglementets föreskrifter äga tillämpning på sätt i 22 § sägs.

Förslag

till

Kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

1 §.

Följande författningar skola äga motsvarande tillämpning å lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa:

Kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 367) angående fördelningen av orterna i riket å de i civila och militära avlöningsreglementena upptagna ortsgrupperna.

Kungörelsen den 15 juni 1939 (nr 425) med vissa bestämmelser angående kallortstillägg.

Kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 429) angående ersättning för flyttningskostnad enligt civila och militära avlöningsreglementena.

2 §.

Ansökning om ersättning för *sjukvårdskostnader* bör insändas till medicinalstyrelsen före utgången av februari månad näst efter det kalenderår, varå kostnaderna skola anses belöpa.

3 §.

Arvode till *timlärare* vid skolor för bildbara sinnesslöa skall vid anställning, som omfattar 36 $\frac{4}{7}$ veckor, utgå med följande belopp för veckotimme:

O r t s g r u p p								
A	B	C	D	E	F	G	H	I
K r o n o r								
103	107	112	116	120	124	129	133	137

Vid anställning, som omfattar kortare tid än 36 $\frac{4}{7}$ veckor, utgår arvode för veckotimme med så stor del av ovan angivet belopp, som anställningstidens längd utgör av 36 $\frac{4}{7}$ veckor eller 256 dagar.

F ö r s l a g

till

Kungörelse angående statsbidrag till avlöning av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

1 §.

Till bestridande av kostnaderna för avlöning av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa skall till skolans huvudman utgå bidrag av statsmedel enligt här nedan meddelade föreskrifter.

2 §.

1. Statsbidrag utgår med belopp, motsvarande huvudmannens samtliga kostnader enligt avlöningsreglementet för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa, där ej annorlunda särskilt stadgas.

Till dessa kostnader hänföres icke kostnad för lärares sjukvård eller för lärares förflyttning till tjänst vid skola under annan huvudman. Sådan kostnad ersättes av statsverket direkt till läraren.

2. Statsbidrag skall minskas med det belopp, huvudman ägt uppbära i sjukpenning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar på grund av lärares olycksfall i tjänsten eller i tjänsten ådragen yrkessjukdom. Motsvarande avdrag skall även ske, då huvudman står självrisk för utgivande av sjukpenning.

3 §.

1. Har ordinarie eller extra ordinarie lärare uppnått pensionsåldern, skall statsbidrag till hans avlönande ej utgå, med mindre läraren erhållit vederbörligt tillstånd att kvarstå i tjänst eller bibehållas i sin befattning.

2. a) Har ordinarie eller extra ordinarie lärare erhållit tjänstledighet för uppehållande av annan lärartjänst vid sinnesslöundervisningen eller annat statsunderstött eller statligt undervisningsväsen eller för enskild angelägenhet, skall statsbidrag till vikariens avlönande ej utgå, därest ledigheten omfattat mer än sex veckor under ett och samma läsår, med mindre inspektören för sinnesslöundervisningen vitsordat, att sådant må utan hinder av nämnda omständighet äga rum, eller, då inspektören ansett sig icke kunna lämna dylikt vitsord, skolöverstyrelsens medgivande erhållits.

b) Till avlönande av pensionerad lärare, som anställts som vikarie, utgår statsbidrag endast för så vitt inspektören för sinnesslöundervisningen vitsordat lärarens lämplighet.

c) Statsbidrag till avlönande av extra lärare, som icke avlagt föreskriven examen, skall utgå endast så vitt inspektören vitsordat, att lärare, som äger sådan behörighet, icke kunnat erhållas, samt att läraren befunnits duglig.

3. Statsbidrag till avlönande av timlärare utgår endast i den mån timlärare förordnats att meddela undervisning det antal veckotimmar, som överstiger annan lärares undervisningsskyldighet enligt avlöningsreglementet, eller för att, efter medgivande av inspektören för sinnesslöundervisningen, bereda särskild undervisning åt lärjungar, som visat sig därav vara i behov.

4 §.

Såsom villkor för att statsbidrag enligt denna kungörelse må utgå skall gälla

a) att skolundervisningen är anordnad i enlighet med för densamma gällande föreskrifter,

b) att undervisningen under läsåret fortgått den stadgade årliga tiden,

c) att skolans lokaler äro anordnade och underhållna på ett för undervisningen tillfredsställande sätt samt försedda med ändamålsenliga inventarier och erforderlig undervisningsmateriel,

d) att skolans lärare tjänstgjort i minst den omfattning, som angives i 3 § avlöningsreglementet, samt i fråga om statsbidrag till avlöning av timlärare, att samtliga lärare vid den skola, där timläraren tjänstgjort, uppnått för dem föreskrivet antal veckotimmar,

e) att lärarnas avlöningsförmåner utgå i enlighet med vad därom är före-

skrivet, och att lärare icke därutöver av anstalten åtnjuter ersättning för utförande av arbetsuppgifter, som enligt meddelade bestämmelser kunna åläggas honom i tjänsten;

f) att, i fråga om nyinrättad ordinarie lärartjänst, tillstånd till tjänstens inrättande lämnats av Kungl. Maj:t,

g) att, i fråga om extra ordinarie lärartjänst, inspektören för sinnesslöundervisningen vitsordat tjänstens behövlighet, dock att, därest tjänsten upprätthållits under tre år, tillstånd till tjänstens fortsatta upprätthållande lämnats av Kungl. Maj:t, samt

h) att anstaltens styrelse i föreskriven ordning till statens intressekontor redovisar belopp, som lärare önskar genom avdrag å sin avlöning avsätta för intressekontorsändamål.

5 §.

För utbekommande av statsbidrag enligt denna kungörelse skola hinder ej möta därav

a) att skola eller lärartjänst på grund av minskat barnantal eller ändrad organisation av sinnesslöundervisningen upphört under året eller ny skola eller ny lärartjänst inrättats under året och av sådan anledning undervisningen icke fortgått hela den för läsåret stadgade tiden,

b) att undervisningen enligt vederbörligt beslut avkortats på grund av smittsam sjukdom bland människor eller husdjur,

c) att vid förfall för lärare på grund av sjukdom eller vid inträffad ledighet å lärartjänsten undervisningen icke kunnat fortgå hela den för läsåret stadgade tiden, såvida inspektören för sinnesslöundervisningen vitsordar, att vikarie ej kunnat erhållas eller ock

d) att lärare till förekommande av smittfara av vederbörande myndighet förbjudits att tjänstgöra och undervisningen av denna anledning icke kunnat fortgå hela den för läsåret stadgade tiden.

6 §.

För utbekommande av statsbidrag till avlöning åt på grund av sjukdom tjänstledig lärare fordras, att genom ett av anstaltens läkare utfärdat eller godkänt intyg styrkts, att sjukdomen är av sådan beskaffenhet, att läraren på grund av densamma hindrats att tjänstgöra.

7 §.

1. Rekvisition av statsbidrag till avlöning av lärare skall avse kalenderår och av vederbörande anstaltsstyrelse före utgången av februari månad näst efter det år, som avses, i två likalydande exemplar avlämnas till inspektören för sinnesslöundervisningen.

Rekvisitionen uppgöres i enlighet med av medicinalstyrelsen i samråd med skolöverstyrelsen fastställt formulär.

2. I rekvisitionen skall styrelsen lämna uppgift *dels* å de pensionsavdrag, som enligt gällande tjänste- och familjepensionsbestämmelser skola tillämpas för vederbörande lärare, *dels ock* å de pensionsavgifter, som böra utgå till statens pensionsanstalt för övriga vid skolan anställda lärare å befattningar med pensionsrätt i nämnda anstalt.

3. Inspektören skall granska de inkomna rekvisitionerna och därvid tillse, att i fråga om de särskilda lärare, för vilkas avlöning statsbidrag sökes, de för erhållande av sådant statsbidrag föreskrivna villkoren äro uppfyllda och de lämnade uppgifterna riktiga, varefter han snarast möjligt skall med avstyrkande eller tillstyrkande insända ett exemplar av rekvisitionen till medicinalstyrelsen.

4. I den mån inspektörens erinringar eller andra på den utbetalande myndighetens beslut inverkan de särskilda omständigheter icke prövas föranleda avdrag, skall statsbidrag av medicinalstyrelsen, så snart ske kan, utbetalas till anstaltsstyrelsen.

5. Vid utbetalning av statsbidrag jämlikt 4 mom. innehålles ett belopp, motsvarande summan av de i rekvisitionen uppgivna pensionsavdragen och pensionsavgifterna för samtliga de i 2 mom. omförmälda befattningshavarna.

Övergångsbestämmelse.

I fråga om avlöning åt lärare, å vilken avlöningsreglementet för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa på grund av i vederbörlig ordning gjord anmälan icke blivit tillämpligt, skall denna kungörelse dock i så måtto tillämpas, att statsbidrag må på i övrigt föreskrivna villkor utgå till lärarens lön med belopp, motsvarande den löneklass, han skulle hava tillhört, därest avlöningsreglementet varit på honom tillämpligt.

Förslag

till

Kungörelse angående reglering av tjänste- och familjepensioner för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

1 §.

För lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa, vilka äro underkastade för dessa lärare gällande avlöningsreglemente, skola, där ej nedan annorlunda stadgas, tillämpas folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen jämte till dem hörande särskilda föreskrifter rörande tillämpningen av nämnda reglementen.

2 §.

Vad i folkskolans tjänstepensionsreglemente sägs om folkskolinspektör skall i fråga om lärare, som i denna kungörelse avses, gälla inspektören för

sinnesslöundervisningen, och vad i kungörelsen den 23 oktober 1942 (nr 871) med föreskrifter rörande tillämpning av folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen m. m. sägs om skolstyrelse och folkskolinspektör skall avse anstaltsstyrelse och inspektören för sinnesslöundervisningen.

3 §.

Tjänstepensionsavdrag skall för år räknat utgöra för ordinarie lärare (lönegrad 11) 108 kronor och för extra ordinarie lärare (lönegrad 9) 84 kronor.

4 §.

Pensionsåldern inträder vid utgången av det läsår, under vilket lärare uppnått 60 år.

5 §.

Tjänstepensionsunderlaget skall utgöra för ordinarie lärare 2 916 kronor och för extra ordinarie lärare 2 484 kronor.

6 §.

Familjepensionsavdrag skall för år räknat utgöra för ordinarie lärare 135 kronor och för extra ordinarie lärare 108 kronor.

7 §.

Familjepensionsunderlaget skall utgöra för ordinarie lärare 1 260 kronor och för extra ordinarie lärare 1 056 kronor.

F ö r s l a g

till

Kungörelse angående avlöning av föreståndare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa samt statsbidrag till sådan avlöning.

1 §.

Denna kungörelse äger tillämpning å föreståndare vid anstalt för sinnesslöa, där enligt lagen för sinnesslövärdar finnes anordnat skolhem, vid externatskola för bildbara sinnesslöa barn ävensom vid statsunderstödd skola för fallandesjuka.

2 §.

Föreståndare, som jämväl skall vara anställd som lärare vid skolan, skall åtnjuta dels lön jämte vissa tillägg enligt för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa gällande avlöningsreglemente, dels *arvode*, som bestämmes av vederbörande huvudman men som icke får understiga vid centralanstalt 2 000 kronor och vid annan anstalt 800 kronor.

3 §.

Beträffande statsbidrag till föreståndares lön med tillägg gäller vad därom är föreskrivet angående statsbidrag för avlöning av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa med det särskilda villkor, att föreståndare fullgjort den undervisningsskyldighet, som är honom ålagd.

Statsbidrag till föreståndares arvode skall utgå med belopp, motsvarande hälften av arvodet, dock högst 1 000 kronor.

4 §.

Statsbidrag till arvode åt föreståndare må utgå jämväl för tid, då föreståndartjänst är vakant eller föreståndare åtnjuter tjänstledighet, under förutsättning att befattningen uppehålles med vikarie och denne ensam eller tillsammans med den tjänstledige föreståndaren uppbär arvode med det belopp, som eljest för samma tid skulle hava tillkommit i tjänst varande innehavare av befattningen.

5 §.

Rekvisition av arvode åt föreståndare skall, enligt av medicinalstyrelsen i samråd med skolöverstyrelsen meddelade anvisningar, av anstaltsstyrelsen göras i samband med rekvisition av statsbidrag till avlöning åt lärare vid anstalten.

F ö r s l a g

till

Reglemente för undervisningen vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Ändamål och allmän anordning.

1 §.

Statsunderstödd skola för sinnesslöa har till ändamål att meddela undervisning och uppfostran åt barn, vilka på grund av intellektuell undermålighet icke kunna följa undervisningen i folkskola med dess hjälpklasser men väl kunna tillgodogöra sig för dem särskilt avpassad undervisning.

För med skola samorganiserat arbetshem skall i tillämpliga delar gälla, vad i detta reglemente är föreskrivet.

2 §.

1. Skola för sinnesslöa kan vara anordnad antingen som *internat* (*skolhem*) eller som *externat* med barnen boende i föräldrahemmet eller annat enskilt hem. Även i internatskola mottagna barn från orten kunna efter särskild prövning få bo i sina hem.

2. Vid varje skola bör finnas en *försöksavdelning* och en *egentlig skolavdelning*. För barn, som visa sig sakna möjligheter till framsteg vid skolans teoretiska undervisning, anordnas praktisk undervisning i särskild avdelning (*arbetsskolavdelning*) eller på annat sätt.

3 §.

1. Den årliga undervisningstiden skall omfatta $36 \frac{4}{7}$ veckor, fördelade på en höst- och en vårtermin. Vid externat må den årliga undervisningstiden, därest styrelsen så beslutar, kunna omfatta längre tid, dock högst 39 veckor.

2. I undervisningstiden må inräknas skäligt antal lovdagar vid påsk- och pingsthelgerna samt av annan tillfällig anledning.

Antalet verkliga undervisningsdagar bör uppgå till minst 202.

3. Beträffande undervisningstimmarnas längd och fördelning bör iakttagas, att varje undervisningstimme i regel bör omfatta fyrtio minuter, att den dagliga undervisningstiden för varje lärjunge utsträcker på det lägre stadiet ej över sex och på det högre stadiet ej över sju undervisningstimmar, samt att antalet undervisningstimmar i veckan i intet fall får överskrida på det lägre stadiet trettiofyra och på det högre stadiet trettionio.

Lärjungar.

4 §.

1. Angående lärjungars intagning, skolpliktstid och utskrivning är stadgat i lagen om sinnesslövhärderna.

2. I skolan intaget barn hänvisas i allmänhet först till försöksavdelningen för närmare prövning av dess intellektuella utvecklingsgrad. De barn, som anses böra kvarstanna i skolan, överflyttas efterhand till den egentliga skolavdelningen eller till arbetsskolavdelning.

5 §.

Undervisningen skall avse att med användande av olika slag av sinnesövningar och största möjliga åskådlighet utveckla uppfattningsförmågan hos varje särskilt barn samt att meddela de kunskaper och färdigheter, som därvid visa sig kunna av barnen tillägnas och bliva till gagn för deras framtida behov.

I fråga om de ämnen, i vilka undervisning skall förekomma, ävensom vad vid undervisningen i allmänhet bör iakttagas gäller vad i särskild undervisningsplan är föreskrivet.

6 §.

1. Lärjungarna skola hållas till ordning, flit och goda seder samt på lämpligt sätt övervakas.

2. Visar lärjunge dåligt uppförande och har muntlig tillsägelse ej åsyftad verkan, må efter föreståndarens beprövande tillrättavisande åtgärder vidtagas

i form av inskränkning i friheter, som äro lärjungarna i allmänhet medgivna, förlust av särskild förmån, som kan vara lärjungen beviljad, eller kortare isolering i särskilt rum.

7 §.

Vid lärjunges avgång från den egentliga skolavdelningen skall i en särskild avgångsbok enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär införas uppgifter om den tid lärjungen tillhört skolan, de ämnen, i vilka han erhållit undervisning, hans förmåga att tillgodogöra sig den teoretiska och den praktiska undervisningen, hans allmänna uppförande samt hans möjligheter till social anpassning. Av dessa uppgifter, som undertecknas av föreståndaren och vederbörande lärare, äger målsman, som därom gör framställning, erhålla bestyrkt avskrift.

8 §.

Sedan lärjunge avslutat sin skolkurs, skall han beredas fortsatt undervisning på sätt lagen om sinnesslövärdens stadgar.

Tillsyn och styrelse.

9 §.

Skola för sinnesslöa skall, i vad angår undervisningsverksamheten, stå under skolöverstyrelsens tillsyn samt vara underkastad den kontroll av medicinalstyrelsen och de bestämmelser i övrigt, som stadgas för sinnesslövärdens eller som Kungl. Maj:t kan finna gott föreskriva.

Närmast utövas skolöverstyrelsens tillsyn av en av Kungl. Maj:t förordnad inspektör för sinnesslöundervisningen.

10 §.

1. Den lokala tillsynen över skolan utövas av den styrelse, som jämlikt stadgan för sinnesslövärdens skall finnas vid varje statsunderstödd skola för sinnesslöa.

Det tillkommer styrelsen att tillse, att undervisningen fyller det i 5 § av detta reglemente angivna syftet och att genom sin pedagogiska ledamot övervaka, att verksamheten i övrigt fortgår enligt för skolan givna föreskrifter.

2. Förutom vad stadgan för sinnesslövärdens föreskriver tillkommer det styrelsen särskilt beträffande skola

att senast inom femton dagar efter därom gjord framställning utfärda tjänstgöringsbetyg åt lärare enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär, samt

att årligen före augusti månads utgång till skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen avgiva redogörelse för skolans verksamhet enligt av skolöverstyrelsen fastställt formulär.

Föreståndare och lärare.

11 §.

1. Utom föreståndare anställas vid varje skola ordinarie lärare för såväl teoretisk som praktisk undervisning till det antal, som kräves med hänsyn till det i regel bestående behovet av läraravdelningar.

2. Extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare anställas i den mån undervisningens upprätthållande så påfordrar.

3. Ny ordinarie eller extra ordinarie tjänst må icke inrättas utan Kungl. Maj:ts medgivande, dock må extra ordinarie lärartjänst kunna efter medgivande av inspektören för sinnesslöundervisningen inrättas och bibehållas under en tid av högst tre år.

12 §.

Förutom vad som föreskrives i stadgan för sinnesslövården åligger det föreståndaren att meddela undervisning i den utsträckning, som av skolöverstyrelsen efter samråd med medicinalstyrelsen vid varje skola särskilt bestämmes, samt att gemensamt med lärarna uppgöra arbetsordning för skolarbetet. Denna arbetsordning skall insändas till inspektören för sinnesslöundervisningen.

13 §.

Lärare åligger

1) att i enlighet med fastställd arbetsordning bestrida lärjungarnas undervisning;

2) att med nit och omsorg verka för skolans syfte och därvid i sitt förhållande till lärjungarna visa den besinning och den välvilja, som särskilt erfordras för umgänge med psykiskt undermåliga och vid arbetet med främjandet av deras personliga utveckling;

3) att enligt av styrelsen givna bestämmelser deltaga i tillsynen över lärjungarna;

4) att fullgöra de skolan vidkommande göromål, vilkas utförande styrelsen jämlikt bestämmelserna i avlöningsreglementet kan uppdraga åt honom; samt

5) att mot särskild ersättning eller kompensation på annat sätt biträda föreståndaren med expeditionsgöromål.

För vinnande av nödig överblick över barnens utveckling bör lärare föra anteckningar angående varje särskilt barn (personalakt).

14 §.

Beträffande tillsättning av föreståndarbefattning gäller vad därom är föreskrivet i stadgan för sinnesslövården.

15 §.

1. Då ordinarie lärartjänst blir ledig, skall styrelsen överväga, om tjänsten bör återbesättas, förändras till extra ordinarie eller indragas. Därvid

skall styrelsen, innan beslut fattas, inhämta yttrande av inspektören för sinnesslöundervisningen. Äro styrelsen och inspektören därvid av olika mening, skall ärendet underställas skolöverstyrelsen för avgörande.

Anser inspektören, att den lediga tjänsten bör återbesättas genom förflyttning av ordinarie lärare vid annan skola för sinnesslöa, skall skolöverstyrelsen med eget utlåtande hänskjuta ärendet till Kungl. Maj:t.

2. Skall ordinarie lärartjänst återbesättas utan förflyttning som i föregående moment sägs, skall kungörelse om ledigheten, så snart ske kan, av styrelsen offentliggöras i den tidning, i vilken officiella meddelanden införas.

Ansökan göres hos styrelsen inom trettio dagar, räknat från den dag, då ledigheten kungjordes.

3. Därest ej minst tre sökande anmält sig, äger styrelsen ånyo förklara befattningen ledig.

16 §.

1. För behörighet till ordinarie lärartjänst erfordras för lärare i kunskapsämnena:

a) att hava avlagt examen vid seminarium för utbildande av lärare vid skolor för sinnesslöa barn eller på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt hava styrkt sin kompetens att meddela undervisning av här ifrågakvarande slag;

för lärare i kvinnlig slöjd:

a) att hava avlagt examen vid statsunderstödd utbildningsanstalt för lärarinnor i detta ämne, kompletterad med studier rörande vård och uppfostran av sinnesslöa, eller på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt hava styrkt sin kompetens att meddela undervisning av här ifrågakvarande slag;

för såväl lärare i kunskapsämnena som lärare i kvinnlig slöjd:

b) att vara fri från sjukdom och lyte, som medför olämplighet för anställning som lärare;

c) att under minst ett år hava tjänstgjort som lärare för sinnesslöa och därunder visat sig lämplig för uppgiften, samt

d) att hava uppnått 21 års ålder.

2. För behörighet till extra ordinarie lärartjänst erfordras vad ovan under punkterna a) och b) stadgas.

17 §.

Sökande till ordinarie lärartjänst skall till ansökningen foga:

- 1) behörigen styrkt meritförteckning;
- 2) åldersbetyg;
- 3) läkarintyg, som icke må vara utfärdat tidigare än sex månader före ansökningstidens utgång;
- 4) examensbetyg eller annan motsvarande handling angående sökandens behörighet samt
- 5) betyg av vederbörande myndighet över tidigare tjänstgöring.

18 §.

Efter ansökningstidens utgång upprättar styrelsen förberedande förslag, upptagande i vederbörlig ordning högst tre av de sökande, vilka styrelsen med hänsyn till företedda vitsord, avseende att styrka sökandens lämplighet för tjänsten, prövar vara mest meriterade. Protokoll över förslaget jämte samtliga inkomna ansökningshandlingar insändas till inspektören för sinnesslöundervisningen, som har att i ärendet avgiva yttrande till styrelsen.

Har inspektören ingen anmärkning att framställa mot styrelsens förslag, upprättar styrelsen utan dröjsmål slutligt förslag och företager val mellan de på förslag uppförda.

Är inspektören av annan mening än styrelsen i fråga om vilka som skola uppföras på förslag eller om ordningen dem emellan, hänskjutes ärendet till skolöverstyrelsen, som upprättar förslag till tjänsten, varefter skolans styrelse har att välja mellan de sålunda föreslagna.

19 §.

Extra ordinarie lärare anställas av styrelsen tillsvidare med ömsesidig rätt till minst tre månaders uppsägning, dock ej för kortare tid än ett år.

Då ny extra ordinarie lärare skall anställas, skall kungörelse om ledigheten utfärdas på sätt som är föreskrivet i fråga om ordinarie lärare, dock att ansökningstiden skall utgöra tjugo dagar.

Sedan ansökningstiden utgått och styrelsen av inspektören för sinnesslöundervisningen inhämtat yttrande om de sökandes inbörres meriter, har styrelsen att bland de sökande till innehavare av befattningen utse den, som provas mest meriterad för densamma.

20 §.

Extra lärare förordnas av styrelsen, när vikarie erfordras för undervisningens upprätthållande vid lärares tjänstledighet eller då tjänst eljest blivit ledig.

Till extra lärare må kunna anställas även den, som icke avlagt examen för sinnesslöundervisning, därest han av inspektören för sinnesslöundervisningen förklaras duglig.

21 §.

Vill ordinarie lärare avgå från sin tjänst, göra han därom i god tid skriftlig anmälan hos styrelsen, som har att bevilja honom avsked.

Annan lärare äger styrelsen entlediga, dock med iakttagande av stadgade och överenskomna villkor.

22 §.

1. Skulle ordinarie lärare befinnas oskicklig till eller försumlig i sin tjänst eller ådagalägga ett klandervärt uppförande, äger styrelsen att efter förutgången, i dess protokoll intagen, fruktlös befunnen varning skilja honom från

befattningen antingen för viss tid eller för alltid. Vid förseelse av svårare art må han utan föregående varning avstängas från tjänstgöring, tills full bevisning förebragts, och skall därvid av hans löneförmåner innehållas så mycket, som erfordras till vikariens avlöning.

Innan beslut fattas om varning eller om skiljande från befattningen enligt detta moment, skall tillfälle beredas befattningshavaren att inom viss förelagd tid inkomma med förklaring och yttrande i ärendet inhämtas av inspektören för sinnesslöundervisningen.

2. Annan lärare än som i föregående moment avses må, därest han ådaga-lägger oskicklighet, försumlighet eller klandervärt uppförande, av styrelsen tilldelas varning eller skiljas från förordnandet.

23 §.

1. Ändring i styrelsens beslut i fråga om tillsättning eller entledigande av ordinarie lärare eller åt sådan befattningshavare tilldelad varning eller om skiljande från tjänsten må sökas genom besvär hos skolöverstyrelsen.

Besvär skola ingivas före klockan tolv trettonde dagen efter det klaganden erhållit del av beslutet, och skall klaganden före besvärstidens utgång hos styrelsen göra anmälan om att besvär anförts, vid äventyr att besvären eljest icke upptagas till prövning.

2. Angående besvär över skolöverstyrelsens beslut gäller vad i dess instruktion är stadgat, dock att besvären skola ingivas till socialdepartementet.

3. Över skolöverstyrelsens utslag på besvär angående anställande av icke ordinarie lärare må klagan ej föras.

Inventarier och undervisningsmateriel.

24 §.

Varje skola skall vara utrustad med ändamålsenliga skolmöbler och erforderlig undervisningsmateriel.

Reglementets tillämpning å epileptikeranstalter.

25 §.

Vad ovan stadgas rörande skolor för sinnesslöa gäller i tillämpliga delar i fråga om epileptikerskolor och med dem samorganiserade arbetshem även beträffande lärjungar, som icke äro sinnesslöa.

Förslag

till

Instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen.

§ 1.

Inspektören för sinnesslöundervisningen åligger att, under inseende av skolöverstyrelsen, i enlighet med denna instruktion och i övrigt gällande föreskrifter hava pedagogisk tillsyn över statliga och statsunderstödda skolor för sinnesslöa och fallandesjuka och med dem samorganiserade arbetshem, med uppmärksamhet följa deras verksamhet, genom besök i de olika läroanstalterna förskaffa sig noggrann kännedom om deras tillstånd och behov, övervaka att för dessa anstalter gällande författningar efterlevas samt genom upplysningar och råd understödja och främja det vid anstalterna bedrivna pedagogiska arbetet.

§ 2.

Vid utövandet av sin verksamhet har inspektören att övervaka, att undervisningen är anordnad på det sätt, som med hänsyn till lärjungarnas antal och utvecklingsgrad är för varje läroanstalt ändamålsenligast;

att lärare finnas anställda till det antal, som påkallas av att ett lämpligt antal barn undervisas av samma lärare, ävensom att lärarna innehava den för de särskilda tjänsterna föreskrivna behörigheten eller eljest därför nödiga förutsättningar;

att i de egentliga skolavdelningarna undervisas endast sådana barn, som efter prövning antingen i försöksavdelning eller på annat sätt visat sig kunna tillgodogöra sig för bildbara sinnesslöa avsedd undervisning;

att föreskrivna kunskaps- och övningsämnen förekomma vid undervisningen samt att undervisningen bedrivs i anslutning till gällande undervisningsplan för skolor för sinnesslöa;

att å skolans arbetsordning de olika arbetsuppgifterna med avseende på ordningsföljden anpassas efter sin art och sitt inbördes sammanhang samt de anspråk, som de ställa på barnens intellektuella ståndpunkt och arbetskrafter;

att lärarna med nit och omsorg utföra sitt arbete, så att de genom sin undervisande och uppfostrande verksamhet främja barnens andliga utveckling med syfte att nå högsta möjliga grad av livsduglighet;

att barnen vänjas vid snygghet och ordentlighet och att deras kroppsutveckling främjas genom lämpliga gymnastiska övningar och lekar;

att skolorna äro utrustade med tillräcklig och lämplig undervisningsmateriel samt att lokalerna hållas i ett tillfredsställande skick.

Inspektören har därjämte att taga kännedom om och, då så erfordras, giva råd och anvisningar beträffande de anteckningar rörande lärjungarna, för vilka läraren har att svara.

§ 3.

1. Vid inspektionsbesök äger inspektören obehindrat tillträde till samtliga under hans inseende stående läroanstalter samt tillgång till alla offentliga handlingar rörande styrelsens, föreståndarens och läroanstaltens verksamhet.

2. Finner inspektören anledning till anmärkning, skall han därom samt om de ändringar och förbättringar, som anses nödiga, giva vederbörande styrelse eller dess ordförande ävensom vidkommande föreståndare och lärare muntligt meddelande, eller ock, där så befinnes behöfligt, inom tre månader efter inspektionsförrättningen tillsända styrelsen skriftligt meddelande i ämnet.

3. Vid viktigare anmärkning eller då inspektören eljest finner skäl därtill föreligga, skall han omedelbart hos skolöverstyrelsen göra skriftlig anmälan i ärendet.

Dylik anmälan göres jämväl, därest inspektören för något fall finner sig i saknad av nödig föreskrift.

§ 4.

1. Det åligger inspektören att till skolöverstyrelsen, medicinalstyrelsen och övriga myndigheter lämna de upplysningar och avgiva de yttranden, som i vederbörlig ordning infordras eller av förhållandena eljest påkallas.

2. Inspektören har att till skolornas styrelser avgiva de yttranden, som kunna av honom i tjänsten begäras eller som författningsenligt åligga honom. Därjämte bör han, så långt det är honom möjligt, muntligen eller skriftligen gå styrelser, föreståndare, lärare och målsmän till handa med upplysningar i frågor, som tillhöra hans verksamhetsområde.

§ 5.

Vederbörande styrelsens ansökningar om statsbidrag till bestridande av lärarpersonalens löner skall inspektören i överensstämmelse med gällande föreskrifter granska. Han skall därvid tillse, att föreskrivna uppgifter bliva lämnade samt, om anledning till anmärkning ej finnes, vitsorda uppgifternas riktighet.

§ 6.

1. Det tillkommer inspektören att årligen före utgången av juni och december månader till skolöverstyrelsens chef inkomma med förslag till resplan beträffande de läroanstalter, som under det följande halvåret anses böra bliva föremål för inspektion. Samtidigt bör uppgivas, när inspektion av vederbörande läroanstalt senast verkställts.

2. Inspektören är skyldig att på skolöverstyrelsens anmodan företaga den inspektion av skolor och arbetshem, som kan bliva åt honom uppdraget.

§ 7.

1. Senast den 30 september skall inspektören årligen till skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen avgiva redogörelse för sin verksamhet under det senast tillämdalupna läsåret. Denna redogörelse skall innehålla uppgift å förrättade inspektioner och därunder gjorda iakttagelser samt med anledning av dem vidtagna åtgärder.

2. I övrigt har inspektören att ställa sig till efterrättelse vad honom enligt för sinnesslöundervisningen gällande föreskrifter åligger.

§ 8.

Inspektören är skyldig att, enligt skolöverstyrelsens närmare bestämmande, föra diarium över till hans verksamhet hörande in- och utgående skrivelser ävensom att förvara ingående och koncept till utgående skrivelser i den mån de äro av betydelse för inspektionsverksamheten.

VII. Specialmotivering och anmärkningar till framlagda författningsförslag.

1. Avlöningsreglemente för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Såsom i det föregående framhållits, skulle lärarna vid skolor för sinnesslöa, i och med statens övertagande av deras avlöande, komma att i ekonomiskt och rättsligt hänseende intaga en ställning, jämförlig med den, som tillkommer lärare vid folk- och småskolor. Utan att vara statsanställda erhöles de lön av statsmedel, som i form av statsbidrag till skolverksamheten utginge till vederbörande huvudmän: landsting, städer, föreningar och stiftelser.

Vid utarbetandet av föreliggande förslag till avlöningsreglemente har det därför synts ligga nära till hands att i väsentliga drag följa de principer, som legat till grund för det så nyligen som den 30 juni 1942 utfärdade folkskolans avlöningsreglemente. Det gäller emellertid i detta fall en lärargrupp av relativt liten omfattning, för närvarande motsvarande betydligt mindre än 100-delen av folk- och småskolans lärarkår, och förhållandena vid sinnesslöskolorna äro eller kunna i varje fall göras i många avseenden mera ensartade än inom det vittomfattande folkskoleväsendet. Reglementsbestämmelserna ha därför kunnat till såväl omfång som innehåll avsevärt begränsas.

Reglementets tillämplighetsområde (1 §).

De två huvudgrupper, för vilka avlöningsreglementet är avsett att gälla, äro lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd. De kunna utgöras av ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare.

Ordinarie lärare i detta begrepps egentliga mening förekomma i fråga om sinnesslöundervisningen endast vid externatskolorna i Stockholm och Göteborg. Vid alla övriga sinnesslöskolor äro lärare med s. k. fast anställning jämlikt för dem fastställda tjänsteregleringar anställda med rätt till ömsesidig uppsägningstid, vilken i olika fall kan växla mellan 3, 4 och 6 månader. — Rörande icke ordinarie lärare saknas alla bestämmelser, då deras tjänster icke äro reglerade.

I föreliggande förslag till avlöningsreglemente har för lärare, såväl i kunskapsämnen som i kvinnlig slöjd, upptagits som regel ordinarie anställning, varöver någon definition icke torde vara erforderlig.

Beträffande *icke ordinarie* lärare har i förslaget skilts mellan extra ordinarie och extra lärare.

Den förra gruppen avser lärare, som anställas med hel tjänstgöring tills vidare, dock ej för kortare tid än ett år. En *extra ordinarie* lärare skulle alltså kunna vara vikarie för ordinarie lärare, som på grund av sjukdom eller annan anledning åtnjöte tjänstledighet under minst ett år i följd, men han skulle också kunna vara anställd för undervisning i en läraravdelning, vars fortsatta behövlighet ej vore tillräckligt säker för anställande av ordinarie lärare.

Benämningen *extra lärare* föreslås för lärare, som anställes vid tillfälligt behov av vikarie för kortare tid än ett år, s. k. korttidsvikarie.

Timlärare äro sådana, som icke ha hel tjänstgöringstid vid skolan såsom lärare utan undervisa i något ämne vissa timmar i veckan. Även ordinarie, extra ordinarie eller extra lärare, som alltid ha hel tjänstgöring och sålunda icke i befattningshänseende tillhöra kategorien timlärare, kunna, om de undervisa flera timmar än som ingå i deras i 3 § bestämda tjänstgöringsskyldighet, för dessa undervisningstimmar åtnjuta arvode som timlärare.

Vad *föreståndarna* angår, är reglementet avsett att gälla för dem endast i deras egenskap av lärare.

Avlöning (2 §).

I denna paragraf nämnda fasta lönetillägg och särskilda ersättningar äro angivna i 11—14 §§.

Tjänstgöringsskyldighet (3 §).

Beträffande lärares tjänstgöringsskyldighet hänvisas till vad som tidigare anförts i den allmänna motiveringen. Därutöver må följande framhållas.

Då, såsom framgår av 4 §, lärare i kunskapsämnen och i kvinnlig slöjd ansetts böra erhålla samma löneställning, kunde såsom följd därav även den för vardera lärargruppen föreskrivna tjänstgöringstiden synas böra vara densamma. Här föreslås dock, att högsta antalet undervisningstimmar per vecka i internatskolor skall utgöra för lärare i kunskapsämnen 32 och för lärare i kvinnlig slöjd 36, vartill kommer vakttjänstgöring enligt styrelsens bestämmande efter hörande av inspektören för sinnesslöundervisningen.

Den föreslagna olikheten i antalet undervisningstimmar kan vara rimlig, då undervisningen i s. k. kunskapsämnen alltid kräver åtskillig tid till förberedelse för de olika lektionerna, vilket i regel icke är fallet beträffande slöjdlektionerna, varjämte av lärarna i nämnda ämnen i deras egenskap av avdelningsföreståndare i allmänhet torde komma att krävas mera arbete med de anteckningar (personalakter), varom föreskrives i reglementet för undervisningen vid sinnesslökolorna.

Angående lärare i externatskolor och deras tjänstgöringsskyldighet hänvisas till den allmänna motiveringen.

Löneplan för ordinarie och e. o. lärare (4 §).

Den här angivna löneplanen överensstämmer med löneplan A i 5 § civila avlöningsreglementet blott med den skillnaden, att den icke upptager högre löneklass än 15, när denna är den högsta, vari lärare vid sinnesslöskolor skulle kunna placeras.

Uppflyttning och placering i löneklass (5—7 §§).

Bestämmelserna i dessa paragrafer äro avfattade i huvudsaklig överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i folkskolans avlöningsreglemente, då förhållandena, med vissa smärre undantag, i dessa avseenden synas böra vara analoga. Bland de slag av anställning, som en lärare må tillgodoräkna vid löneklassplacering, har emellertid medtagits även anställning vid skyddshem, då erfarenhet från verksamhet vid sådant kan vara mycket värdefull för lärare vid sinnesslöskola.

Förflyttningsskyldighet (8 §).

I likhet med vad som gäller för såväl befattningshavare, för vilka civila avlöningsreglementet äger tillämpning, som för lärare vid folk- och småskolor har i föreliggande förslag till avlöningsreglemente förflyttningsskyldighet i vissa fall föreskrivits jämväl för ordinarie lärare vid sinnesslöskolor. Dessa fall torde med hänsyn till denna lärarpersonals begränsade omfattning bliva relativt få och huvudsakligen böra ifrågakomma, då vid någon skola en lärartjänst på grund av starkt minskat lärjungeantal måste anses övertalig. Om vid samma tid en lärartjänst vid en annan skola blir vakant, synes möjlighet böra finnas att förflytta innehavaren av den övertaliga lärarbefattningen till den lediga tjänsten. Bestämmelse om hur därvid skall tillgå har upptagits i förslaget till reglemente för undervisningen vid sinnesslöskolorna.

Då det emellertid kan tänkas uppkomma fall, när förflyttning av en lärare även av annan anledning än tjänstens övertalighet kan befinnas nödvändig, synes den för lärare vid folk- och småskola gällande bestämmelsen om förflyttningsskyldighet även »då eljest synnerliga skäl därtill äro» böra tillämpas jämväl för här ifrågavarande lärarpersonal.

Tjänstledighet och tjänstledighetsavdrag (9 och 10 §§).

I dessa hänseenden böra för sinnesslöskolornas lärare i tillämpliga delar gälla samma regler som för statens befattningshavare och lärare vid folk- och småskolor. I något reducerat och förenklat skick, allt med hänsyn till den enhetliga och begränsade lärargrupp, som här avses, har fördenskull i två paragrafer sammanförts de bestämmelser i ovannämnda hänseenden, vilka äro fastställda i civila avlöningsreglementet och folkskolans avlöningsreglemente. Tabellen över A- och B-avdragen upptager samma avdragsbe-
lopp som i nämnda reglementen, dock ej för högre löneklass än 15, den högsta som här kan ifrågakomma.

Fasta lönetillägg och särskilda ersättningar (11—14 §§).

Bestämmelserna i dessa paragrafer motsvara vad som är stadgat för folkskolans lärare utom att språktillägg icke ansetts behöva ifrågakomma för sinnesslöskolornas lärare.

Vad angår kallortstillägg bliva sådana erforderliga vid endast två skolor, nämligen Norrbottens och Västerbottens läns sinnesslöskolor, den ena belägen i Råneå församling, den andra i Umeå.

Sjukvård och begravningshjälp (15 §).

Då rätt till vissa kostnader för sjukvård och begravningshjälp synes böra tillkomma lärare vid sinnesslöskolor enligt samma grunder, som gälla för statsanställda lärare, torde det vara tillräckligt med en enkel föreskrift om att vad civila avlöningsreglementet i dessa avseenden föreskriver skall äga giltighet även för sinnesslölärare.

Tjänstebostad (16 §).

I det föregående har framhållits, att en föreskrift om skyldighet för sinnesslöskolornas huvudmän att tillhandahålla lärarna tjänstebostad måste anses mindre lämplig. Om emellertid vid en skola dylik bostad finnes anordnad, torde skyldighet att bebo densamma böra åligga lärare, därest styrelsen så påfordrar, givetvis under förutsättning att den till storlek och beskaffenhet motsvarar den standard, som bör krävas för sådan befattningshavare. Då bostaden dock kan vara av i viss mån växlande beskaffenhet, måste hyresersättningen också bliva olika, detta även med hänsyn till ortens hyresnivå. Skulle en lärare finna den av styrelsen bestämda hyran oskäligen, må frågan kunna hänskjutas till statens bostadsnämnd.

Ersättning för kost och tvätt (17 §).

De i denna paragraf föreslagna bestämmelserna rörande lärares mottagande av kost och tvätt vid skolan följa i huvudsak vad som gäller beträffande tjänstemän vid statens sinnessjukhus m. fl.

Löneplan för extra lärare (18 §).

Extra lärares avlöning är i denna paragraf angiven medelst en tabell, upptagande för varje ortsgrupp lönebeloppet per dag i var och en av de löneklasser, i vilka extra lärare kunna vara placerade, alltså löneklasserna 6—10.

Vid beräkning av dagbeloppen i de olika löneklasserna har man att dividera de för varje löneklass fastställda årslönerna med det tal, som motsvarar antalet dagar per år, vilka ingå i lärarens tjänstgöringsskyldighet. Enligt 3 § 1 mom. skall denna skyldighet omfatta vid internatskolor $36 \frac{4}{7}$ undervisningsveckor, d. v. s. 256 dagar, vartill komma 38 dagar för vakttjänstgöring, tillhoppa sålunda 294 dagar.

Av olika skäl synes emellertid icke riktigt att beräkna dagbeloppen för extra lärare genom en fördelning av årslönen på 294 dagar. En extra lärare torde mera sällan anställas för enbart vakttjänstgöring. Jämfört med förhållandena vid andra skolor komme dylik beräkning också att te sig orättvis. Sålunda skulle t. ex. en extra lärare vid småskola, ehuru placerad i lägre löneklass, erhålla högre lönebelopp per dag, alldenstund detta beräknas genom fördelning av årslönen på endast 273 dagar, vilken tid är maximum för en småskollärares undervisningsskyldighet per år.

Skulle å andra sidan vid beräkning av dagbeloppen för extra lärare vid sinnesslöskola hänsyn tagas endast till undervisningsdagarna, komme, såsom framgår av det ovanstående, divisorn att bli 256, vilket, jämfört med en fördelning på 294 dagar, skulle medföra en förhöjning av från lägst 1:40 till högst 2:10 kronor per dag.

De sakkunniga ha ansett sig böra stanna inför att här föreslå en medelväg sålunda, att vid beräkning av dagbeloppet för extra lärare tjänstgöringsskyldighet per läsår må beräknas utgöra dels det bestämda antalet undervisningsdagar 256 och dels ungefär hälften av dagarna för vakttjänstgöring, så att divisorn blir 273 eller densamma, som tillämpas för småskolans lärare och tillika motsvara den tjänstgöringstid per år, vilken redan nu förekommer och enligt 3 § 2 mom. skulle föreskrivas för lärare vid externatskolor, nämligen 39 veckor = 273 dagar. Efter denna princip har alltså tabellen i 18 § över dagbeloppen för extra lärare uppgjorts.

Till de i tabellen angivna dagbeloppen komma rörligt tillägg och kristillägg.

Extra lärares löneklassplacering samt tjänstledighetsavdrag (19 och 20 §§).

Vid bestämmande av det antal dagar, extra lärare skall ha tjänstgjort för att uppfylla föreskriften om tre års anställningstid för rätt till uppflyttning i närmast högre löneklass, har det ansetts riktigt att räkna endast med undervisningsdagar, detta med hänsyn till att vakttjänstgöring under särskilda dagar endast i undantagsfall torde ifrågakomma för extra lärare. Alltså har här räknats med den i 3 § angivna årliga undervisningstiden vid internatskolor — vilka utgöra det absoluta flertalet — $36 \frac{4}{7}$ veckor eller 256 dagar, vilket för tre år utgör 768 dagar.

Föreskrifterna angående tjänstledighetsavdrag för extra lärare överensstämma i stort sett med vad som gäller för lärare vid folk- och småskolor.

Arvode till timlärare (21 §).

Angående denna punkt hänvisas till förslag till kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglemente för lärare vid skolor för bildbara sinnesslöa.

Reglementets tillämplighet (22—23 §§).

Såsom förut påpekats, finnes för närvarande vid sinnesslöskolorna ett mindre antal lärare, vilka enligt för vederbörande tjänster fastställd regle-

ring åtnjuta högre avlöning än vad som skulle tillkomma dem enligt föreliggande förslag till reglemente. På grund därav och jämväl med hänsyn till andra eventuellt befintliga omständigheter, som kunna utgöra motiv för lärare att kvarbliva vid hittillsvarande avlöningsförhållanden, synes föreskriften i 22 § 1 mom. om anmälan i detta avseende erforderlig.

Vad angår 2 och 3 mom. motsvaras de av liknande bestämmelser i folkskolans avlöningsreglemente.

Övergångsbestämmelse.

Såsom i det föregående nämnts, innehar endast ungefär halva antalet av de vid sinnesslöskolor anställda lärarinnorna i kvinnlig slöjd den behörighet, som i reglementet för undervisningen vid dessa skolor föreslagits för sagda lärargrupp, nämligen att hava avlagt examen vid statsunderstödd utbildningsanstalt för lärarinnor i kvinnlig slöjd. Den andra delen äger visserligen yrkesutbildning i t. ex. sömnad eller vävning m. m., vilket givetvis är av stor betydelse för en lärarinna i kvinnlig slöjd, men saknar den pedagogiska utbildning, som erfordras särskilt för undervisning av barn. Många, säkerligen de flesta, av dessa lärarinnor ha dock under flera års praktisk skolverksamhet förvärvat en erfarenhet, som fullt uppväger en i vederbörlig ordning avlagd slöjdlärlarinneexamen, och före anställandet torde deras kompetens ock ha blivit av skolöverstyrelsen prövad och godkänd. Då de sakkunniga i en övergångsbestämmelse till avlöningsreglementet föreslå, att lärare, som icke äger den reglementsenligt föreskrivna behörigheten, skall för att bliva delaktig i de förmåner, vilka kunna följa av avlöningsreglementets tillämpning, låta sin kompetens prövas av skolöverstyrelsen, har detta följaktligen avseende endast på sådana fall, då dylik prövning icke redan tidigare ägt rum.

Vid läroanstalter för sinnesslöa finnes även ett mindre antal lärarinnor, som ha varken Slagstautbildning eller slöjdlärlarinneutbildning. Dessa äro s. k. kindergartnlärarinnor, vilka — om de icke uteslutande äro sysselsatta med i vårdhem intagna småbarn — ha sin verksamhet förlagd till skolans försöksavdelning. Skulle i något fall bliva ifrågasatt att jämväl å dylik lärarinna med tjänstgöring i försöksavdelningen avlöningsreglementets bestämmelser böra tillämpas, faller också ett sådant ärende under här berörda övergångsbestämmelse.

2. Kungörelse med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

De tre paragrafer, som upptagas i detta förslag till kungörelse, utgöras av sådana bestämmelser, som icke lämpligen böra intagas i själva avlöningsreglementet, enär ändring i förekommande fall bör kunna beslutas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande.

1 § innehåller föreskrift om tillämpning även för sinnesslölärarnas del av utfärdade bestämmelser angående *ortsgruppsindelning, kallortstillägg* samt

ersättning för flyttningskostnad, då lärare utan egen ansökan blir förflyttad till annan tjänst.

2 § föreskriver tiden för ingivande av ansökan om ersättning för *sjukvårdskostnad*. Rörande orsaken till att här föreslagits kalenderår i stället för »redovisningsår» hänvisas till motiveringen beträffande kungörelsen angående statsbidrag för avlöning av lärare vid sinnesslöskolor.

I 3 § har *arvodet för timlärare*, å vilket rörligt tillägg och kristillägg icke beräknas skola utgå, angivits per veckotimme vid ett läsår, omfattande $36\frac{4}{7}$ veckor eller 256 dagar. Beloppen ha beräknats efter enahanda grunder som för timlärararvoden vid folk- och småskolor med den skillnad, som blir en följd av att den årliga *undervisningstidens* längd vid folkskola normalt är längre än vid sinnesslöskola, nämligen 39 veckor eller 273 dagar.

3. Kungörelse angående statsbidrag till avlönande av lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Såsom förut framhållits, måste, alldenstund lärarna vid de skolor, om vilka här är fråga, icke äro statsanställda, vid statens övertagande av deras avlöning detta betraktas som ett *bidrag* till de kostnader i övrigt, som äro förbundna med skolornas upprätthållande och för vilka skolornas särskilda huvudmän ha att svara. Ett för dessa lärare utfärdat statligt avlöningsreglemente måste därför kompletteras med en författning angående detta förhållande med angivande av de omständigheter och villkor, under vilka ifrågavarande statsbidrag må utbekommas, hur det skall rekvireras o. s. v.

Det förslag till kungörelse i sådant avseende, som här är framlagt, är avfattat i nära anslutning till vad som i motsvarande fall gäller för folkskolan. Alldenstund här icke skulle ifrågasättas hyresavdrag för tjänstebostäder och i övrigt lärarpersonalen är av mera enhetligt slag än inom folkskoleväsendet, har åt förslaget kunnat givas en något kortare och enklare form.

Enär medicinalstyrelsen är den myndighet, som har att öva tillsyn och kontroll över sinnesslövärderna i dess helhet och jämväl utanordnar de statsbidrag till driftkostnader, som redan utgå till anstalterna, har det ansetts lämpligast, att *rekvisitioner*na av statsbidrag även till lärarlönerna, efter vederbörlig granskning av inspektören för sinnesslöundervisningen, ingivas till medicinalstyrelsen för slutgranskning och utbetalning av vederbörliga belopp (7 §).

I fråga om rekvisitionsförfarandet företer kungörelseförslaget i övrigt den olikheten i jämförelse med bestämmelserna för folkskolan, att rekvisition föreslås skola avse *kalenderår* i stället för redovisningsår (7 §). Som skäl för detta förslag må framhållas, att alla landstingsanstalter — och till dem hör ju det stora flertalet sinnesslöskolor — uppgöra stat och bokslut samt avgiva sina ekonomiska redogörelser för kalenderår. Det måste därför anses mest praktiskt, att även statsbidraget till lärarnas avlöning utgår för kalenderår, eftersom i annat fall dubbel bokföring beträffande lärarlönerna skulle krävas. När förslag till stat för närmaste budgetår uppgöres i medicinalstyrelsen,

komma uppgifterna rörande belastningen av föregående års budget att avse mer aktuella värden, ifall statsbidraget till lärarlönerna utbetalas för kalenderår, enär uppgifterna då äro endast ett halvt år gamla. Skulle rekvisitionerna ingivas så, att de avsåge läsår, komme uppgifterna att vara ett år gamla. Slutligen må erinras om att samtliga under medicinalstyrelsen sorterande anstalter redovisa ekonomiskt per kalenderår.

Den *övergångsbestämmelse*, som avslutar kungörelseförslaget, har avseende på lärare, vilken jämlikt 22 § 1 mom. i förslaget till avlöningsreglemente eventuellt icke vill underkasta sig nämnda reglementes villkor och bestämmelser. Detta synes icke böra för huvudmannen medföra förlust av statsbidraget till lärarens avlöning, därest villkoren för dylikt bidrag i övrigt uppfyllas, men om läraren enligt träffad överenskommelse vid hans antagande åtnjuter högre avlöning än avlöningsreglementet föreskriver, kan detta givetvis icke för huvudmannen medföra rätt till högre statsbidrag än om läraren underkastat sig reglementsbestämmelserna.

Kungörelse angående reglering av tjänste- och familjepensioner för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Lämpligheten att inordna sinnesslölärarna bland de lärargrupper, för vilka folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen äga tillämpning, har tidigare motiverats.

Beträffande förslagets 2 § erinras om att den enda föreskrift i folkskolans tjänstepensionsreglemente, som berör folkskolinspektören, är angiven i 6 § 2 mom. och innebär, att styrelsen må efter tillstyrkan av inspektören medgiva lärare anstånd med avgång från befattningen högst ett år. Äro styrelsen och inspektören av olika mening, skall frågan hänskjutas till skolöverstyrelsen. Det synes naturligt, att folkskolinspektörens här angivna uppgift bör beträffande sinnesslöskolorna gälla inspektören för sinnesslöundervisningen.

Då flertalet av här ifrågavarande skolor utgöres av internatskolor, vid vilka lärarnas tjänstgöring icke är inskränkt till undervisningstimmarna, och de sinnesslöa barnen ofta äro mycket tröttsamma, synes den föreslagna, något lägre pensionsåldern, 60 år, vara rimlig. Denna pensionsålder är ock fastställd för lärare vid statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa liksom för lärare vid statens skyddshem och vid statens anstalt för fallandesjuka.

Såsom tjänste- och familjepensionsavdrag samt tjänste- och familjepensionsunderlag ha i 3, 5, 6 och 7 §§ upptagits samma belopp, som i motsvarande hänseenden genom allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena gälla för statens ordinarie och extra ordinarie befattningshavare i respektive lönegrader 11 och 9. I övrigt hänvisas till vad i denna fråga anföres i en till betänkandet fogad särskild P. M.

5. Kungörelse angående avlöning av föreståndare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa samt statsbidrag till sådan avlöning.

Beträffande förslaget, att föreståndare skall avlönas dels av statsmedel enligt de grunder, som föreslagits för lärare vid sinnesslöskola, dels av vederbörande huvudman med särskilt arvode, som delvis ersättes av staten, hänvisas till vad tidigare anförts i den allmänna motiveringen.

Om den undervisningsskyldighet, som skall åligga föreståndare, föreskrives i 12 § av förslaget till reglemente för undervisningen vid sinnesslöskolorna.

Bestämmelsen i 4 § angående statsbidrag till arvode åt föreståndare, då befattningen uppehålls med vikarie, överensstämmer med vad i detta hänseende är föreskrivet rörande överlärare vid folkskola.

6. Reglemente för undervisningen vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

Ändamål och allmän anordning (1—3 §§).

De anstalter, för vilka det föreslagna reglementet är avsett att gälla och vilkas ändamål angives i 1 §, äro givetvis i första hand de egentliga skolorna för bildbara sinnesslöa barn. Vid många av dessa skolor finnas emellertid redan nu även arbetshem, dit lärjungar, som slutat skolgången, hänvisas för fortsatt utbildning i praktiskt hänseende, för manliga elever huvudsakligen jordbruksarbete och trädgårdsskötsel och för kvinnliga elever hushållsarbete och slöjd. Dessa arbetshem kunna alltså sägas motsvara ett slags fortsättningsskolor för sinnesslöa. I den mån dylika hem äro samorganiserade med skolorna, ledas av samma styrelse och föreståndare och, i viss omfattning, även ha med dem gemensamma lärare, synas de böra inbegripas i den skolorganisation, för vilken nu finnes anledning utfärda reglerande bestämmelser. Att dessa för arbetshemmens vidkommande dock endast kunna gälla »i tillämpliga delar», alltså icke i de delar, som uteslutande avse arbetet i de egentliga skolorna, är tydligt.

Den anordning av skolorna som internat och externat samt med försöksavdelning och egentlig skolavdelning jämte s. k. arbetsskolavdelning, som angives i 2 §, är densamma, som i allmänhet redan nu förekommer vid sinnesslöskolorna och som visat sig ändamålsenlig.

Undervisningstiden för år, angiven i 3 §, motsvarar vad som för närvarande gäller för folkskoleväsendet. Undervisningstimmarnas längd, som i folkskolan i allmänhet är 45 minuter, har för sinnesslöskolans barn, vilkas förmåga av ihållande psykisk ansträngning är mera begränsad än hos normala barn, ansetts i regel icke böra överstiga 40 minuter. Därigenom erhållas fem lovstunder under ungefärligen samma arbetstid, som för folkskolebarn avbrytes genom fyra raster.

Lärjungar (4—8 §§).

Utom vissa föreskrifter i fråga om undervisningens mål — i detta sammanhang hänsyftas även på den särskilda undervisningsplan för sinnesslöundervisningen, vars snara utarbetande de sakkunniga tidigare i detta betänkande uttalat såsom önskvärt — samt om lärjungarnas uppfostran innehåller detta kapitel bestämmelser, motsvarande vad i andra reglements-föreskrifter kallas lärjungarnas flyttning och avgång. Angående intagning i skola, flyttning från skola till arbetshem samt utskrivning i olika former finnas bestämmelser i det förslag till lag om sinnesslövärdens, som ingår i det tidigare avgivna betänkandet om sinnesslövärdens organisation. Flyttning till högre klass i dessa skolor måste provas högst individuellt och ej alltid vara bunden vid bestämda tider på året, och särskilt gäller detta vid övergång från försöksavdelning till egentlig skolavdelning. Några detaljerade föreskrifter i detta avseende ha därför ej ansetts lämpliga.

Beträffande lärjunges avgång från skolan har ansetts nog med en bestämmelse om att målsman, som därom gör framställning, må erhålla en avskrift av vissa uppgifter angående lärjungens skolgång, som skola införas i en liggare, benämnd avgångsbok. Formulär till dylik avgångsbok, uppgjort i anslutning till innehållet av 7 §, har ansetts böra fastställas av skolöverstyrelsen.

Tillsyn och styrelse (9 och 10 §§).

Liksom sinnesslövärdens i allmänhet skola givetvis även skolorna, vilka ingå som ett led i denna vård, framdeles som hittills stå under medicinalstyrelsens kontroll.

Vid folkskolöverstyrelsens tillkomst 1914 uppdrogs åt denna myndighet att utöva inspektion jämväl över skolor för sinnesslöa, en uppgift, som i instruktionen för skolöverstyrelsen den 31 oktober 1919 angavs gälla »det i dessa anstalter bedrivna undervisnings- och uppfostringsarbetet» och bestå i »samma tillsyn som i fråga om undervisnings- och uppfostringsarbetet i den allmänna folkskolan». Denna bestämmelse gäller fortfarande. Skolöverstyrelsens inspektionsverksamhet har till huvudsaklig del bedrivits genom en hos överstyrelsen anställd pedagogisk inspektör.

Bestämmelser om ovan nämnda tillsyn av statliga myndigheter, som givetvis i samband med statens övertagande av läraravlönarna måste betraktas som än starkare motiverad, ha intagits i 9 §.

Angående den lokala tillsynen av anstalterna i allmänhet ha bestämmelser intagits i det förslag till stadga för sinnesslövärdens, som ingår i det tidigare avgivna betänkandet. I 10 § av föreliggande förslag till reglemente ha upptagits vissa uppgifter, som böra tillkomma den lokala styrelsen beträffande tillsynen av undervisningen vid dessa anstalter och som överensstämmer med vad som gäller för skolstyrelser i allmänhet.

Föreståndare och lärare (11—23 §§).

Om föreståndares behörighet, uppgifter, anställning och entledigande ha bestämmelser intagits i förslaget till stadga för sinnesslövärdens. Här till-

kommer endast — i 12 § — förslag till sådan föreskrift angående föreståndares undervisningsskyldighet, som berörts i den allmänna motiveringen.

Förslagen till bestämmelser angående rätten att inrätta ny ordinarie lärartjänst (11 § 3 mom.), lärares åligganden (13 §), tillsättande av lärartjänster (15 och 17—20 §§) samt lärares entledigande (21—23 §§) överensstämman i huvudsakliga och tillämpliga delar med motsvarande föreskrifter i dels reglementet för statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa, dels folkskolestadgan.

Då vid sinnesslöskolorna icke torde ifrågakomma något behov av sådan växling mellan extra ordinarie och extra läraranställning som enligt nya bestämmelser blivit möjliggjord inom folkskoleväsendet, ha de sakkunniga funnit skäl föreslå, att Kungl. Maj:ts medgivande skall erfordras för inrättande av även extra ordinarie tjänst, därest den efter tre år fortfarande anses behövlig.

För behörighet till ordinarie lärartjänst (16 §) måste i fråga om utbildning olika krav ställas på de två lärarkategorier, om vilka i detta reglementsförslag är fråga, nämligen lärare i kunskapsämnen och lärare i kvinnlig slöjd. Huvudkravet är dock för vardera gruppen självklart: i ena fallet examen vid Slagsta seminarium, det enda i riket, som utbildar lärarinnor för sinnesslöa, och i andra fallet avlagd slöjdlärlarinneexamen. Då det vid de statsunderstödda slöjdseminarierna icke förekommer någon utbildning, som har direkt avseende på arbetet med de sinnesslöa, vilket ju av läraren fordrar vissa speciella förutsättningar, ha de sakkunniga, i enlighet med synpunkter, som redan berörts i den allmänna motiveringen, ansett sig böra tillfoga det behörighetsvillkoret, att slöjdlärlarinneexamen skall vara »kompletterad med studier rörande vård och uppfostran av sinnesslöa». På vad sätt och i vilken omfattning dessa studier skola vara bedrivna kan i bestämmelsen icke närmare angivas, alldenstund särskilda kurser för detta ändamål ännu saknas. För sinnesslöundervisningen är det emellertid ett viktigt önskemål, att sådana kurser komma till stånd, och då så skett, skulle genomgåendet av en sådan kurs anses motsvara den »komplettering», varpå här syftas. Dessförinnan måste den förvärfvas på annat sätt, t. ex. genom någon tids deltagande i sådan verksamhet, som avser vård av sinnesslöa barn.

För de båda slagen av lärare synes böra gälla som alternativt behörighetsvillkor, att kompetens styrkts på annat av skolöverstyrelsen godkänt sätt.

Utöver det nu nämnda torde böra krävas det kriterium på erfarenhet och mognad, som följer av ett års tjänstgöring som icke-ordinarie lärare samt uppnådd myndighetsålder. Dessa villkor ha därför föreslagits för erhållande av *ordinarie* läraranställning.

Vad slutligen angår reglementsförslagets sista paragraf (25 §) må endast erinras om att för närvarande finnes blott en anstalt, på vilken denna bestämmelse skulle ha avseende, nämligen Margaretahemmet i Knivsta, som har såväl skolhem för fallandesjuka barn som därmed samordnat arbetshem för epileptiker.

7. Instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen.

Behovet av närmare föreskrifter med avseende på inspektionen av sinnesslöundervisningen, sedan kostnaderna för läraravlöningarna övertagits av staten, har redan i det föregående påpekats. Denna inspektion utövas i främsta rummet av en inspektör, vilkens verksamhet för närvarande är angiven genom en den 10 oktober 1915 av dåvarande folkskolöverstyrelsen fastställd, ännu gällande instruktion.

De helt nya uppgifter, som skulle tillkomma inspektören för sinnesslöundervisningen, äro visserligen upptagna i de föreliggande förslagen till avlöningsreglemente för lärare, till kungörelse angående statsbidrag till läraravlöningarna och till tjänste- och familjepensionsreglering för lärare samt till reglemente för skolor för sinnesslöa. Förutom dessa huvudsakligen administrativa uppgifter, till vilka i instruktionen även bör hänvisas, är det mycket i inspektörens rent pedagogiska verksamhet, som synes böra närmare angivas. De sakkunniga ha funnit denna fråga stå i så nära samband med de förhållanden, som i övrigt beröras i detta betänkande, att de till de framlagda författningsförslagen fogat även ett förslag till instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen. I likhet med vad som gäller för annan statlig inspektion synes instruktionen böra fastställas av Kungl. Maj:t.

Någon speciell motivering för de olika punkterna i det här framlagda förslaget till instruktion synes icke erforderlig.

Däremot anse sig de sakkunniga i detta sammanhang böra framhålla önskvärdheten av att även åt den inspektionsverksamhet, varom nu är fråga, gives ett större mått av kontinuitet, än vad hittills förekommit. Sedan särskild inspektör för sinnesslöundervisningen varit förordnad, har dylikt förordnande i regel omfattat endast ett år i sänder. Det är emellertid tydligt, att en person, som med intresse och framgång vill ägna sig åt en uppgift av detta eller liknande slag, behöver visshet, att för ändamålet en icke alltför begränsad tid står till hans förfogande. Ett år måste ur sådan synpunkt anses otillräckligt. Utan att i detta avseende föreslå någon författningsbestämelse vilja de sakkunniga ifrågasätta tillämpandet för framtiden av sådan praxis, att inspektören för sinnesslöundervisningen förordnas för minst tre, eventuellt sex år i sänder.

VIII. Kostnadsberäkningar.

Antalet vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa anställda lärare med full tjänstgöring uppgick vid ingången av år 1943 till 206, därav 168 lärare i kunskapsämnen och 38 lärare i kvinnlig slöjd. I den förra gruppen äro även föreståndare inräknade.

För beräkning av de kostnader, som komme att följa av en *statlig löne-reglering* för dessa lärare i enlighet med nu framlagt förslag till avlöningsreglemente, ha från samtliga skolor inhämtats uppgifter angående det antal tjänstår, varje lärare fullgjort vid ovannämnda tidpunkt. Vid en med hänsyn till dessa uppgifter verkställd placering av lärare i den löneklass, som skulle tillkomma var och en av dem, i händelse löneregleringen vore genomförd, har befunnits, att sammanlagda *avlöningskostnaden* för år skulle uppgå till omkring 860 000 kronor. Däri äro rörligt tillägg och kristillägg ej inräknade.

Till detta belopp kommer statsbidrag till avlöning av *sjukvikarier*, vilket — med iakttagande av att tjänstledig lärare är skyldig vidkännas visst avdrag å lönen — har beräknats till i runt tal 5 000 kronor. Därest kostnaderna för *sjukvård* beräknas efter samma grunder som i 1936 års lönekommittés betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente, där de uppskattats till 20 kronor per år och befattningshavare, skulle för detta ändamål fordras omkring 4 000 kronor. Till *begravningshjälp* torde, med stöd av samma kommittés beräkningsgrunder, behövas ett årligt belopp av i medeltal 1 000 kronor. Slutligen kan statsbidraget till arvoden åt föreståndare beräknas uppgå till högst 30 000 kronor årligen.

Kostnaderna för den föreslagna regleringen av lärares avlöning vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa kunna alltså *med dessa skolors nuvarande omfattning* beräknas uppgå till $(860\,000 + 5\,000 + 4\,000 + 1\,000 =)$ 870 000 kronor, vartill kommer statsbidrag till föreståndares arvode med 30 000 kronor, alltså tillhopa 900 000 kronor.

Enligt i föregående betänkande lämnade uppgifter undervisades under år 1942 följande antal barn i statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa:

i externatskolor	225
i internatskolor,	
upprättade av landsting och vissa städer	1 310
enskilda sinnesslöskolor	
av vanlig typ	186
av speciell typ	88
för fallandesjuka	30

Summa 1 839

I samma betänkande har beräknats, att, därest sinnesslöundervisningen under den närmaste tiden göres obligatorisk för alla bildbara sinnesslöa barn i riket, antalet undervisade barn skulle komma att ökas med 972. Till sammans med de nu undervisade skulle hela antalet alltså kunna beräknas uppgå till 2 811.

På grund av denna stegring i barnantalet ökas även lärarbehovet. Räkningar med samma proportion mellan lärare och lärjungar, som för närvarande råder, skulle *efter sinnesslöskolpliktens genomförande* antalet lärare i kunskapsämnen och kvinnlig slöjd komma att uppgå till ungefärligen 310. Därigenom uppstår en ökning i kostnaderna för läraravlöningar med omkring 440 000 kronor, så att avlöningsposten kommer att stiga till i runt tal 1 310 000 kronor. Lägges därtill ett oförändrat statsbidrag till särskilda arvoden åt föreståndare av 30 000 kronor, blir sammanlagda kostnadsbeloppet 1 340 000 kronor.

Beträffande statens kostnader för *tjänste- och familjepensionsreglering* för lärare vid statsunderstödda sinnesslöskolor, anpassad efter bestämmelserna i folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen, har på anmodan av de sakkunniga förste amanuensen i statens pensionsanstalt Olof Kalén verkställt en beräkning, vilken i form av en P. M. är som bilaga fogad till detta betänkande.

Enligt denna beräkning kan den på staten belöpande delen av årskostnaderna för tjänstepensioneringen av den lärarpersonal, som blir erforderlig, sedan sinnesslöundervisningen gjorts obligatorisk, d. v. s. omkring 300 lärare, uppskattas till 51 000 kronor, under det kostnaderna för familjepensioneringen kunna anses täckas av de befattningshavarna åvilande familjepensionsavgifterna. Härtill kommer den ökning, som uppstår genom de på grund av nuvarande förhållanden utgående kompenstationstilläggen.

Då utgiftsökningen inträder först i samband med befattningshavarnas avgång med pension, blir den under de närmaste åren föga märkbar. Innan obligatorisk sinnesslöundervisning kunnat genomföras, kommer för övrigt lärarpersonalens antal att ungefärligen hålla sig vid det nuvarande antalet, omkring 200. Detta betyder en minskning av det angivna kostnadsbeloppet med omkring en tredjedel, alltså $(51\,000 - 17\,000 =) 34\,000$ kronor.

IX. Hemställan.

På grund av vad i det föregående anförts hemställa sinnesslövårdssakkunniga, att Kungl. Maj:t måtte

dels föreslå riksdagen att

a) besluta, att lärare vid kommunala och enskilda skolhem och externat-skolor för sinnesslöa samt skolhem för fallandesjuka, vilka i vederbörlig ordning godkänts för sitt ändamål, skola från och med den 1 januari 1945 åtnjuta avlöning enligt föreliggande förslag till avlöningsreglemente för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa barn;

b) godkänna de grunder för statsbidrag till bestridande av kostnader för avlöning åt ifrågavarande lärare ävensom till arvoden åt föreståndare, vilka i samband härmed föreslagits, samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda därav föranledda författningsbestämmelser;

c) besluta, att för lärare vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa, vilka bliva underkastade ovan nämnda avlöningsreglemente, skola i huvudsakliga delar tillämpas folkskolans tjänste- och pensionsreglementen;

d) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunna erfordras för genomförandet av ovan nämnda avlönings- och pensionsregleringar;

e) bemyndiga Kungl. Maj:t att för undervisningen vid statsunderstödda skolor för sinnesslöa utfärda allmänt reglemente av det innehåll, som angives i till detta betänkande fogat förslag;

f) under riksdagens femte huvudtitel å anslagspost, benämnd Bidrag till avlöande av lärare och föreståndare vid skolor för bildbara sinnesslöa och fallandesjuka, för budgetåret 1944/1945 bevilja ett förslagsanslag av 450 000 kronor, motsvarande kostnaderna för tillämpning av ifrågavarande lönereglering under halvåret 1 januari—30 juni 1945;

g) godkänna i förevarande betänkande framlagt förslag till tjänste- och familjepensionering för lärare vid statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa och fallandesjuka;

dels utfärda instruktion för inspektören för sinnesslöundervisningen av huvudsakligen det innehåll, som framgår av i detta avseende framlagt förslag; samt

dels slutligen låta utarbeta och därefter fastställa en allmän undervisningsplan för statsunderstödda skolor för bildbara sinnesslöa.

P. M.

med pensionskostnadsberäkningar, upprättad i anledning av sinnesslövårdssakkunnigas förslag.

Med de sinnesslövårdssakkunnigas förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid vissa sinnesslöanstalter förutsättes böra följa en anpassning efter bestämmelserna i folkskolorns tjänste- och familjepensionsreglementen.

De åt de sakkunniga verkställda beräkningarna avse ett uppskattande av ökningen i de framtida pensionskostnaderna. Beräkningarna äro utförda dels efter direktiv, givna av de sakkunniga, dels på grundval av i statens pensionsanstalt befintliga uppgifter angående lärarnas fördelning efter födelseår och antal tjänstår. Vid beräkningarna, som äro utförda utan hänsyn till invaliditetsrisken, ha tillämpats en räntefot av 3 % och dödlighetstabellen R 32 för kvinnor.

Närmast lämnas nu en kortfattad redogörelse för hur pensioneringen för närvarande är ordnad för ifrågavarande lärarkategori.

Före den $\frac{1}{7}$ 1926 voro lärarna vid de statsunderstödda sinnesslöanstalterna i allmänhet delägare i dövstumlärarnas pensionsanstalt, som från och med den $\frac{1}{7}$ 1926 övertogs av statens pensionsanstalt. Ett litet antal lärare har dock även efter övertagandet kvarstått på de för dövstumlärarnas pensionsanstalt gällande villkoren. Av dessa torde dock några nu ha avgått med pension, vadan för närvarande så gott som samtliga (cirka 200) torde vara underkastade bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt.

Reglementet för statens pensionsanstalt avser beredande av såväl tjänstepension som familjepension. Pensionsåldern är 60 år och för hel pension (= tjänstepensionsunderlaget) fordras 33 tjänstår. Tjänstepensionsunderlagen äro mycket olika vid skilda sinnesslöanstalter. Genomsnittet har beräknats till omkring 1 775 kronor. För ett mindre antal befattningshavare förhöjes pensionen dels med pensionstilllägg enligt kungl. kungörelsen nr 360/1922, dels med pensionsförhöjning enligt kungl. kungörelsen nr 280/1925. Den årliga tjänstepensionsavgiften utgör för huvudmannen $6\frac{2}{3}$ % av tjänstepensionsunderlaget och för befattningshavare $3\frac{1}{3}$ % av tjänstepensionsunderlaget. I den mån huvudmannens pensionsavgifter utgå av statsmedel måste emellertid desamma anses ytterst åvila staten.

Familjepensionsunderlaget utgör 300 kronor + 20 % av tjänstepensionsunderlaget och de årliga familjepensionsavgifterna äro för manlig befattningshavare 40 kronor + $2\frac{2}{3}$ % av tjänstepensionsunderlaget och för kvinnlig befattningshavare 3 kronor + $\frac{1}{6}$ % av tjänstepensionsunderlaget. Familjepension utgår till änka och barn under 21 år.

Beträffande de förändringar i pensionshänseende, vilka nu skulle genomföras, är i huvudsak följande att märka.

Tjänste- och familjepensionsunderlagen skulle för såväl manlig som kvinnlig lärare fastställas till de för statlig befattningshavare i lönegrad A 11 gällande underlagen, d. v. s. tjänstepensionsunderlaget skulle bli 2 916 kronor och familjepensionsunderlaget 1 260 kronor.

Den årliga tjänstepensionsavgiften skulle bli 108 kronor och familjepensionsavgiften 135 kronor, båda avgifterna åvilande befattningshavaren.

Pensionsåldern skulle bestämmas till 60 år. I övrigt skulle bestämmelserna i folk-skolans tjänste- och familjepensionsreglementen bliva tillämpliga, vilket bland annat innebär, att för hel pension skulle erfordras 30 tjänstår och att familjepensionen skulle utsträckas till att avse jämväl änklings.

Om man i de tjänstepensionsförmåner, som befattningshavarna enligt reglementet för statens pensionsanstalt äro tillförsäkrade, inräknar pensionstillägg och pensionsförhöjning, i de fall sådana utgå, samt nyreglerat dyrtidstillägg vid 1935 års levnadskostnadsindex, innebär de sakkunnigas förslag en genomsnittlig förbättring av blivande tjänstepensioner med ungefär 925 kronor. Kapitalvärdet per den $\frac{1}{1}$ 1945 för en sålunda genomförd pensionsförbättring utgör cirka 1.44 milj. kronor. Kapitalvärdet av ökningen i befattningshavarnas tjänstepensionsavgifter kan uppskattas till omkring 0.11 milj. kronor. Statsverkets verkliga kostnadsökning skulle således komma att utgöra cirka 1.33 milj. kronor.

Enligt de sakkunniga skulle lärarkåren i framtiden komma att utökas med omkring 100 befattningshavare. Bedömandet av statens ökade kostnader härför grundar sig på de försäkringstekniskt erforderliga pensionsavgifter, som skulle krävas, om kostnaderna för pensioneringen helt bestredes genom avgifter under vederbörandes anställningstid. De lärare, som nu äro anställda vid sinnesslövärdar och som ha pensionsrätt i statens pensionsanstalt, ha vid inträdet i pensionsförsäkringen haft en medelålder av 27 år. Om man förutsätter, att i framtiden nytillträdande lärare ha samma medelålder, kommer man till att den erforderliga årsavgiften för täckande av tjänstepensioneringen utgör ungefär 62 000 kronor. Då befattningshavarnas årliga tjänstepensionsavgifter utgöra 10 800 kronor, kan alltså den på staten belöpande delen av årskostnaderna uppskattas till cirka 51 000 kronor.

Vad beträffar familjepensioneringen kunna de ökade kostnaderna härför anses ungefärligen täckas av de befattningshavarna åvilande familjepensionsavgifterna.

Enligt de sakkunniga skulle man för framtiden kunna räkna med en inträdesålder något under 27 år. I den mån så blir förhållandet, komma statens kostnader att bliva mindre.

Till här ovan angivna kostnader kommer givetvis en ökning av de med statsmedel och som kompensation för dyrtid utgående tilläggen, vilken ökning uppstår till följd av höjningen av pensionerna.

Med avseende å såväl kostnaderna för förbättringen av pensionerna för nu i tjänst varande lärare som pensioneringskostnaderna för nytillträdande lärare är likväl att märka, att vid nuvarande finansieringssystem utgiftsökningen i realiteten inträder först i samband med befattningshavarnas avgång med pension. Av åldersfördelningen för nuvarande lärare kan utläsas, att stegringen i utgifterna för pensioneringen bliver föga märkbar under de närmaste åren. Vad angår de nytillträdande lärarna kan någon nämnvärd realökning i kostnaderna beräknas äga rum först om cirka 30 år.

Stockholm den $\frac{3}{7}$ 1943.

Olof Kalén.

Statens offentliga utredningar 1943

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

- Flyttningssättningssakkunniga. Betänkande med förslag till författningar ang. ersättning för flyttningsskostnad. [2]
Utredning och förslag ang. pappersformaten inom statsförvaltningen. [6]
Betänkande med förslag till lag om redovisningsmedel m. m. [24]
Betänkande med förslag ang. den statliga statistikens organisation m. m. [28]

Kommunalförvaltning.

- 1940 års civila byggnadsutredning. Betänkande 1. Förslag till ändringar i Kungl. Maj:ts byggnadsstadga samt till föreskrifter rörande planläggning och utförande av byggnad för vissa vårdanstalter och folk- tandpolikliniker. [10]
Stadsplaneutredningen 1942. 2. Förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan. [30]

Statens och kommunernas finansväsen.

- 1941 års familjebeskattnings-sakkunniga. Betänkande med förslag till ändrade grunder för familjebeskattningen. [3]
Besparingsberedningens slututlåtande. [13]
Undersökning av taxeringsutfallet beträffande jordbruksfastighet å landsbygden vid 1938 års allmänna fastighetstaxering. [23]

Politi.

- Utredning rörande polismäns anslutning till politiska ytterlighetsriktningar m. m. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

- Betänkande ang. levnadskostnadsindex. [8]
Utredning och förslag ang. statsbidrag till daghem och lekskolor m. m. [9]
Utredning och förslag ang. statsbidrag till social hemhjälpssyrsamhet. [15]
Utredning och förslag ang. planmässigt sparande för familjebildning och statens bosättningslån. [18]
Statsmakterna och folkhushållningen under den till följd av stormaktskriget 1939 inträdda krisen. Del 3. Tiden juli 1941—juni 1942. [25]

Hälsö- och sjukvård.

- Betänkande med förslag ang. omorganisation av rättsmedicinalväsendet i riket. [20]
Betänkande rörande sinnesslövärdens organisation med hänsyn till erforderliga åtgärder för beredande av skolundervisning åt bildbara sinnesslöa barn. [29]

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

- Ladugårdsbyggnadssakkunniga. Meddelande nr 1. Djurstallars planering, värmehushållning och ventilation. [26]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

- Utredning rörande skogsnäringsens ekonomiska läge med förslag till åtgärder för höjande av näringsens bärkraft. 3. Skogsbrukets transportfrågor: Vägar och järnvägar. [4]
Betänkande ang. åtgärder mot spekulation i vattenkraft. [14]

Industri.

- Utredning rörande den tekniskt-vetenskapliga forskningens ordnande. 4. Förslag till åtgärder för textilforskningens ordnande. [11] 5. Förslag till åtgärder för järn- och metallforskningens ordnande. [16] 6. Förslag till åtgärder för den geotekniska forskningens ordnande. [22]

Handel och sjöfart.

- Betänkande med förslag till hamnförordning. [32]

Kommunikationsväsen.

- Betänkande med författnings- och organisationsförslag för genomförande av ett förstatligande av den allmänna väghållningen på landet m. m. [1]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

- 1940 års skolutrednings betänkanden och utredningar. Bilaga 1. Hygieniska förutsättningar för skolarbetet. [7] Bilaga 2. Den psykologiska forskningens nuvarande ståndpunkt i fråga om den psykiska utvecklingen hos barn och ungdom m. m. [19]
Tillströmningen till de fria fakulteterna och arbetsförhållandena närmast efter avslagd examen samt militärtjänstgöringens inverkan på universitets- och högskoleungdomens studier och ekonomiska förhållanden. [17]
Utredning med förslag ang. reglering av den territoriella församlingsindelningen i Göteborg. [31]
Betänkande rörande reglering av löner och tjänsteförhållanden m. m. för lärarpersonal vid statsunderstödda sinnesslöskolor. [33]

Försvarsväsen.

- Betänkande med förslag till statliga åtgärder för stöd- jande av den privata motorlösa flygningens och modellflygningens utveckling. [12]
Betänkande med förslag till reglering av det militära arvodesväsendet. [21]
Betänkande med förslag till lag om folkskyddsväsendet (folkskyddslag) m. m. [27]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.